

Rakkaushuijaukset

Janina Vilenius

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rakkaushuijaukset

Janina Vilenius
Oikeustradenomi
Opinnäytetyö
12/2021

Tämä opinnäytetyö on tehty tutkien rakkaushuijauksia päämetodeina oikeussosiologinen, näkökulma. Opinnäytetyön tavoitteena oli avata petoksen tunnusmerkistö, sekä selvittää rakkaushuijauksien teon profiili ja esiintyvyys, niin Suomessa kuin yhteiskunnallisena ilmiönä. Opinnäytetyössä toteutettiin verkossa jaettu kyselytutkimus, jossa selvitettiin niin suljettujen, kuin avointen kysymysten avulla rakkaushuijausten määrällistä esiintyvyyttä ja tunnettavuutta, sekä tapahtuneiden huijausten tapahtumarunkoa. Tutkimuksen kohderyhmään kuului kaikki yli 18-vuotiaat henkilöt.

Tutkimusaineistona on käytetty kyselytutkimusta, oikeuskäytäntöä, lehti uutisia, sekä kirjallisuutta. Tutkimuksen tulokset vahvistavat tietoa rakkaushuijauksien uhrin ja huijaajan profiileista, sekä huijausteon profiilista. Tutkimuksen tarkoitus oli löytää keinoja rakkaushuijauksien ennalta ehkäisemiseksi, sekä petosrikoksen tunnettavuuden lisäämiseksi. Tutkimuksen tuloksien päälöytöjä oli rakkaushuijaustapausten yhtenevät tarinat, joissa tutustumiskaava toistaa itseään. Huijauksen uhrit olivat usein iäkkäämpiä henkilöitä ja huijaukset tapahtuivat internetissä. Rakkaushuijaukset olivat tutkimuksen mukaan tunnetuimpia sosiaalisen median kautta, mutta edelleen niistä tiedetään väestötasolla liian vähän ja keinot huijausten ennalta ehkäisyyn eivät ole riittäviä.

Janina Vilenius

Love Scams

Year 2021

Pages 67

The aim of this bachelor's thesis was to examine love scams from the perspective of sociology of law, criminal law, and legal psychology. The objective of this theses was to find out about aspects of fraud, as well as the profile and prevalence of love scams, both in Finland and as a social phenomenon. The thesis included a survey through a questionnaire which was sent out via Facebook groups. Questions were both closed and open, as both a qualitative and quantitative method was applied in the thesis. The target group of the survey included all persons who were over 18 years of age.

The survey, case law, print news, literature were used in the research material. The results indicated that the profiles of the victim and conman, (as well as the profile of the scam), were in many ways the same kind but within a different story. The purpose of the thesis was to find out new ways to prevent love scams, as well as increased awareness of the crimes of love. The main conclusions were congruent stories of love scam cases. The victims of love scams are often elderly people and scams occur on the internet. The love scams were the most well-known phenomenon on social media however the recognizability at society level is still too low and the current means to prevent love scams isn't enough.

Keywords: Love Scam, Fraud, Criminal law, Sociology of law

Lakiluettelo

Rikoslaki (39/1889)

Avoliittolaki (234/1929)

Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014)

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)

Oikeudenkäymiskaari (4/1734)

Korkolaki (633/1982)

Sisällys

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	8
2	Työn metodit ja tavoitteet	9
3	Petos	11
3.1	Petoksen tahallisuus	12
3.2	Petossäännökset.....	13
3.3	Petoksen rangaistukset.....	13
3.3.1	Törkeä petos	14
3.3.2	Lievä petos	15
3.3.3	Vakuutuspetos	16
3.3.4	Luottamusaseman väärinkäyttö	16
3.3.5	Kiskonta.....	17
3.3.6	Törkeä kiskonta	17
3.4	Petoksen rikoshyöty.....	18
4	Petokset oikeuskäytännössä	20
5	Helsingin käräjäoikeuden ja hovioikeuden oikeustapaus	22
5.1	Käräjäoikeuden syyttäjän rangaistusvaatimukset	22
5.1.1	Asianomistajien vaatimukset	24
5.1.2	Vastaaajan vastaus	24
5.1.3	Todistelu.....	25
5.1.4	Tuomion perustelu ja riidattomat seikat.....	29
5.1.5	Käräjäoikeuden lopputulos.....	29
5.1.6	Hovioikeuden ratkaisu valitukseen.....	30
6	Rakkaushuijaukset mediassa.....	30
6.1	Poliisin ja pankkien varoitukset	31
6.2	Keskustelupalstojen rakkaushuijaukset	33
6.3	Iltapäivälehtien rakkaushuijausuutiset.....	34

7	Suomen rikosoikeuden soveltaminen ulkomailla tehtyihin rikoksiin	35
8	Rakkaushuijauksien teon profiili	36
9	Rakkaushuijauksen tekijän profiili	38
10	Rakkaushuijauksen uhrin profiili	39
11	Tutkimus.....	41
11.1	Tutkimustulokset.....	43
11.1.1	Ikä ja sukupuoli	43
11.1.2	Tutustumiskanava	43
11.1.3	Rakkaushuijaus, rakkauspotos ja romanssihuijaus	44
11.1.4	Rakkaushuijauksen uhri.....	44
11.1.5	Avoin kysymys.....	44
11.1.6	Valeprofiili.....	45
11.1.7	Rakkaushuijauksien näkyvyys	46
11.1.8	Epäily rakkaushuijauksesta.....	47
11.1.9	Rikosilmoitus tai tutkimuspyyntö.....	47
11.1.10	Rahan lähetys ja rahapyynnot huijarilta	48
11.1.11	Rakkaushuijauksien tunnettavuus.....	48
11.1.12	Palaute kyselystä	48
11.2	Määrällinen ja laadullinen tutkimuksen analysointi	49
12	Rakkaushuijaukset yhteiskunnallisena ilmiönä	54
13	Johtopäätökset	56
	Lähteet.....	60
	Kuviot	65
	Liitteet	66

1 Johdanto

Rakkauspetokset ovat viime vuosina yleistyneet ympäri maailmaa ja huijausvaroituksista huolimatta, niitä tapahtuu silti päivittäin. Huijarit ovat taitavia ja kehittyneet digitalisaation myötä ja näin internetin keskustelualustoista, on tullut suosittu petosten toteuttamiskanava.

Rakkaushuijauksien uhreiksi valikoituu usein iäkkäämpiä henkilöitä ja huijaukset tapahtuivat pääosin internetissä. Vaikka rakkaushuijauksista on viime vuosina kirjoitettu niin uutisissa, kuin sosiaalisen median ryhmissä, niistä tiedetään väestötasolla silti suhteellisen vähän ja keinot huijausten ennalta ehkäisyyn eivät ole riittäviä. Rakkaushuijauksien uhrin kokevat huijatuksi tulemisesta suurta häpeää, eivätkä läheskään kaikki tapaukset päädy poliisille asti. Huijareiden kynnys petosrikosten toteutukseen on pienentynyt, koska huijatut vievät rikostapauksia todella harvoin poliisin tutkintaan asti.¹

Työssä tutkitaan juurisyitä huijauksen toteuttamiseen, sekä huijatun, että huijarin käyttäytymismalleja huijaustilanteissa. Työn tutkimustulos tukee yhteiskunnallisesti tärkeää aihetta, erityisesti suurten ikäluokkien keskuudessa ja jakaa rakkaushuijauksista konkreettista tietoa, sekä esimerkkejä tulevien huijausten ennalta ehkäisemiseksi.

¹ Rikosuhripäivystys, petos, 2019.

2 Työn metodit ja tavoitteet

Tämän työn tärkeimpiä tavoitteita ovat rakkaushuijauksien profiileiden tunnistaminen, niin itse huijauksen, kuin huijarin ja huijatun osalta, sekä rakkaushuijauksien tunnettavuuden lisääminen ja tapausten ennalta ehkäisy. Työssä on toteutettu verkkokysely, jonka tavoitteena on selvittää, kuinka tunnettuja rakkaushuijaukset ovat vuonna 2021, sekä saada datatilastoa missä, miten ja miksi rakkaushuijauksia toteutetaan.

Opinnäytetyön päämetodina toimii oikeussosiologinen näkökulma. Oikeussosiologia tutkii oikeuselämän ja oikeudellisten toimijoiden toiminnan säännönmukaisuuksia käyttäen tiedonhankinnassa hyväksi empiiristä, eli kokemusperäistä menetelmää. Oikeussosiologiassa pyritään löytämään yhteiskunnallisista rakenteista mahdollisia selittäviä tekijöitä, oikeudellisten ilmiöiden analysoimiseksi. Oikeussosiologia voidaan ymmärtää tarkastelevan oikeuden ja muun yhteiskunnan välisiä vuorovaikutussuhteita oikeusjärjestyksen ulkopuolisesta näkökulmasta. Opinnäytetyön perusmetodina toimii empiirinen tutkimusmenetelmä, joka voidaan jakaa laadullisiin ja määrällisiin menetelmiin. Laadullisia sekä määrällisiä menetelmiä ei voida pitää vastakohtina toisilleen, sillä ne toimivat ennemminkin saman jatkumon osina, jonka vuoksi tässä työssä ilmenee molemmat menetelmät.²

Oikeussosiologia havainnoi miten oikeutta määritellään, kuka oikeutta määrittelee ja minkälaisia vaikutuksia oikeudella on. Oikeussosiologian näkökulmasta lainsäädännön, oikeuslähteiden ja oikeusjärjestelmän rakennusosien lisäksi viranomaiset, kansalaiset, etujärjestöt ja media ovat suuressa roolissa oikeuden määrittelyssä ja sen asemassa yhteiskunnassa. Oikeussosiologiassa kiinnostutaan virallisen oikeuden lisäksi esimerkiksi käyttäytymissäännöistä, nuorisokulttuureista, sekä erilaisten ammattiryhmien noudattamista normeista. Niin kutsutun epävirallisen oikeuden tutkimus voikin kohdistua, vaikkapa moottoripyöräjengien hierarkioihin tai rakkaushuijauksissa yhtenevien piirteiden havainnointiin. Kun tutkittavaa kohdetta lähestytään oikeussosiologisesta näkökulmasta, voidaan lähestymistapa luokitella interaktiivisen mallin edustajaksi. Tämän käsityksen mukaan oikeudella ja yhteiskunnalla on molemmilla omintakeisia ja itsenäisiä piirteitä, mutta ne toimivat monin tavoin vuorovaikutuksessa keskenään. Oikeussosiologiaa kiinnostaa voimassa olevan oikeuden sisällön sijaan, lakien synty ja säätämisprosessi, sekä niiden soveltaminen ja sen vaikutukset.³ Tässä opinnäytetyössä pyrittiin tutkimaan lakien soveltamista oikeuskäytännön kautta, mutta oikeustapausten hankinta ja jakaminen tuotti haasteita oikeuslaitoksille.

² Husa ym. 2005, s.14.

³ Alvesalo-Kuusi & Kumpula 2021, s. 37-39.

Oikeussosiologiassa voidaan analysoida jopa oikeudellisia käsitteitä, juridisia teorioita ja oikeusperiaatteita, kun lainopin tulkinnassa näitä pidetään itsestäänselvyyksinä.

Oikeussosiologiassa halutaan lisäksi tutkia, miten esimerkiksi oikeudellisen etulinjan toimijat, kuten poliisi, lastensuojeluviranomainen, kuluttajariitalautakunta tai verottaja soveltaa lakeja. Etulinjan toimijoiden oikeudellista lakien soveltamista on tärkeä tutkia, sillä he tekevät suuren osan oikeudellisista ratkaisuista. Oikeutta määritellessä on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että oikeudella on aina sekä normatiivinen, että yhteiskunnallinen puolensa ja oikeussosiologiassa voidaan tutkia mitä tahansa oikeudenaloja. Empiirinen tutkimus on painottunut kuitenkin rikosoikeuteen, joka saattaa johtua tutkimusresurssien suuntaamisesta kriminologiaan tai siitä, että rikosoikeus on kaikista oikeudenaloista repressiivisin eli uusiutumaton ja ihmisten eriarvoinen kohtelu ilmenee paremmin kuin muilla oikeudenaloilla.⁴ Myös tässä opinnäytetyössä hyödynnetään rikoslakia (39/1889) oikeustapauksien tulkinnassa.

Kautta aikojen oikeustiedettä opiskelevat henkilöt, ovat saattaneet kyseenalaista empiirisen tutkimuksen tuntemisen tarpeen, sekä yhteiskunnallisen näkökulman osana oikeutta. Kyseenalaistaminen johtuu siitä, että oikeudellisen asiantuntijan ymmärrys voimassa olevan oikeuden sisällöstä ja asiantuntijuudesta oikeusdogmatiikassa nähdään riittävänä. Olemassa on kuitenkin lukuisia perusteluita, miksi oikeudelliselle asiantuntijalle on ensiarvoisen tärkeää ymmärrys empiirisestä tutkimuksesta ja oikeuden roolista yhteiskunnassa. Yhtenä perusteluna voidaan pitää sääntelyä, joka on modernin yhteiskunnan keskeinen toimintaväline. Oikeudelliset instrumentit ovat keskeisiä yhteiskunnan ohjausvälineitä ja vaikuttavuutta arvioitaessa, arvioidaan myöskin oikeudellisten toimien vaikuttavuutta. Lakien vaikuttavuuden arviointi on keskeinen osa julkisten toimien vaikuttavuuden arviointia ja lakisääntelylle ominainen instrumentalismi on keskeinen näkemys, jossa oikeussääntely nähdään keinona vaikuttaa yhteiskuntaan ja edistää erilaisia yhteiskunnallisia tavoitteita. Toisekseen perusoikeudet ovat korostuneet viime vuosikymmeninä aiempaa enemmän, jonka vuoksi tarvitaan tietoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta yhteiskunnassa, kuten vanhusten ja lasten oikeuksien toteutumisesta. Kolmanneksi tarvitaan tietoa oikeuden kehityksestä, sekä oikeuden uusista muodoista yhteiskunnassa julkisoikeuden ja yksityisoikeuden rajojen hämärtyessä ja neljänneksi oikeuden asiantuntijat tarvitsevat tiedon, kuinka yhteiskunnallista empiiristä tietoa kerätään ja tulkitaan, sillä tulevina vuosina joudumme yhä enemmän käsittelemään arviointitietoja eri mittaamisten ja arviointien lisääntyessä.⁵

⁴ Alvesalo-Kuusi & Kumpula 2021, s.39-41.

⁵ Ervasti 2017, s.12-15.

3 Petos

Rikoslain (39/1889) 36 luku 1 § petoksesta ja muusta epärehellisyydestä kiteyttää petoksen ytimen. Jotta petos voidaan tunnistaa, tulee tuntea petoksen tunnusmerkistö.

Lähtökohtaisesti puhuttaessa petoksesta, tilanteeseen liittyy itselle tai toiselle hankittu oikeudeton taloudellinen hyöty. Hyöty on hankittu useimmiten toista henkilöä vahingoittaakseen erehdyttämällä, tai erehdystä hyväksi käyttämällä, jolloin rikoksentekijä saa uhrin aiheuttamaan itselleen, eli erehtyneelle taloudellista vahinkoa.

Petoskriminalisoinnin tehtävänä on ennen kaikkea suojata henkilön varallisuutta ja näin ollen petoksen rangaistavuus edellyttää rikoksen tekijän menettelyn luokiteltavaksi tarkoituksen mukaiseksi uhrin erehdyttämiseksi. Erehdyttäminen on mahdollista jakaa sekä aktiiviseen, että konkludenttiseen erehdyttämiseen. Aktiivisella erehdyttämällä tarkoitetaan toiselle annetun virheellisen informaation täsmällistä osaa. Erehdyttäminen on petoksen tunnusmerkistön pääkäsite, jossa arviointi kohdistuu lähtökohtaisesti tekijään. Tämän lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, minkälaisia johtopäätöksiä tilanteen toisella osapuolella on lupa tehdä tekijän käyttäytymisestä, sekä millaisien perusteltujen odotusten varaan uhri saa perustaa oman päätöksentekonsa. Petoksessa on siis selvitettävä, millaisia informaation hankintaa ja prosessointia koskevia velvoitteita itse asianomistajalla voimme katsoa olevan.⁶

Esimerkkinä aktiivisesta erehdyttämisestä voisi olla tilanne, jossa henkilö A kertoo olevansa joutunut sairaalaan ja tarvitsee sairaalamaksuja varten lainaksi rahaa henkilö B:ltä. Todellisuudessa A ei ole sairaalassa, vaan haluaa ostaa B:n lainaamalla rahoilla luksusvaatteita itselleen. Henkilö A voi tuoda tämän väitteen esille elekielellä, sanallisesti, kirjallisesti kuin sähköisesti. Konkludenttisella erehdyttämisellä tarkoitetaan puolestaan tilannetta, jossa tekijä ei varsinaisesti anna virheellistä tietoa, vaan tekijän antaman informaation puutteellisuus ja harhaanjohtavuus saavat uhrin tekemään virheellisen johtopäätöksen tekijän käyttäytymisestä johtuen. Esimerkkinä konkludenttisesta erehdyttämisestä voidaan pitää tapausta, jossa henkilö A lähettelee nettiystävälleen henkilö B:lle kuvia kalliista autoista, taloista ja yksityislentokoneista. Henkilö B saa näin ollen hieman virheellisen käsityksen A:n varallisuudesta, vaikka todellisuudessa A:lla ei olisi varallisuutta ollenkaan, vaan kuvat olisivat hänen ystävänsä omaisuudesta. A ei suoranaaisesti ole viesteissä valehdellut ja ilmoittanut kuvien omaisuuden olevan hänen, mutta hän on antanut B:lle oletuksen siitä, että asia olisi näin.

Petossäännöksen voidaan katsoa vahvistavan taloudellisen vaihdannan edellyttämää luottamusta. Kaikkien talouselämän toimijoiden tulee voida luottaa siihen, että potentiaaliset sopimuskumppanit toimivat avoimesti ja rehellisesti. Varallisuuden voidaan olettaa tuovan

⁶ Tapani 2018, 629-631.

ihmisille taloudellista toimintavapautta. Mikäli ihmistä kuitenkin päädytään erehdyttämään, häneltä riistetään ikään kuin mahdollisuus käyttää kyseistä vapautta täysimääräisesti.⁷

3.1 Petoksen tahallisuus

Petossäännös edellyttää tahallisuutta kaikkien tunnusmerkkien suhteen. Huolimattomuus väärin tietojen annossa toiselle sillä seurauksella, että toinen erehtyy, ei ole rikos. Petostahallisuus edellyttää, että erehdyttäjä mieltää antamansa tiedot virheellisiksi taikka harhaanjohtaviksi. Mikäli henkilö on yrittänyt huolellisesti selvittää ennen tekoa olosuhteita, voidaan harvoin pitää erehdyttämistä tahallisenä, vaikka selvitys jälkikäteen osoittautuisikin riittämättömäksi. Esimerkkinä voidaan pitää vaikkapa hometaloa, sillä mikäli myyjä ei ole tiennyt homevaurioista myydessään taloa, ei voida puhua petoksesta, vaan asia tulee käsitellä hinnanalennus- tai kaupanpurkuvaatimuksella. Tahallisuus edellyttää aina tietoista erehdyttämistä ja tietoa erehdyttämisen seuraamuksista. Tahallisuus sen sijaan ei edellytä tarkkaa kuvaa vahingon syntymisen tavasta, tai siitä kuka on teosta viime kädessä kärsivä. Petostahallisuuteen sisältyy aina hyötymis- ja vahingoittamistarkoitus, ja rangaistavuudelle riittää jo vahingoittamistarkoitus, johon perustuvia petoksia on harvemmin käsiteltävänä. Esimerkkinä vahingoittamistarkoituksesta voitaisiin pitää tapausta, jossa yrityksen johto erehdyttää kilpailevaa yritystä kannattamattomaan liiketoimintaan. On huomioitavaa, että petoksen tahallisuuden edellytykset koskevat myös avunantoa. Avunantajan on mielletävä edistävän rikoksen päätekijän hyötymis- ja vahingoittamistarkoituksen toteuttamista. Usein avunanto tilanteisiin liittyy jonkinlainen sopimus avunantajan ja päätekijän välillä. Avunantajan on rangaistavassa avunannossa tunnettava muun muassa päätekijä, suurin piirtein pääteko, sekä oman toimintansa päätekoa edistävä vaikutus.⁸

Tahallisuus voidaan katsoa kuuluvaksi niihin rikosoikeuden käsitteisiin, jotka ovat teoriassa ja käytännössä etäännyneet eniten normaalikielen merkityksestä. Rikoslain (39/1889) uudistuksen linjavalinnan mukaisesti tahallisuuden käsitettä ei kirjoiteta enää nimenomaisesti lakitekstiin, vaan kaikki rangaistussäännökset edellyttävät, että niitä rikotaan tahallisesti. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi rikoslain (39/1889) 3 luvun 6 §:n sisältämä tahallisuuden määritelmä on sovellettavissa rangaistussäännöksiin, joissa edellytetään, että on aiheutettu jokin nimenomainen tietty seuraus. Rikoslain (39/1889) 3 luvun 6 §:n sisältämä tahallisuuden määritelmä on kuitenkin voimassa vain harvoissa poikkeustapauksissa, joihin sisältyy yhä ilmaus ”tahallaan”, muttei muuten ole suoraan sovellettavissa rikoksen muihin

⁷ Tapani 2018, 631.

⁸ Nuutila & Majanen 2009, 988-989.

elementteihin.⁹ Tahallisuutta käsitteenä ja määritelmänä tulee pohtia tarkasti tahallisuusmuodoista johtuen.

3.2 Petossäännökset

Sääntelyn määrä on lisääntynyt kaikissa länsimaissa 1900-luvulla, jonka johdosta sääntely on laajentunut yhä uusille alueille ja tullut myös yksityiskohtaisemmaksi. Samalla sääntely on tullut huomattavasti aikaisempaa muuttuneemmaksi. Enää ei ikään kuin ajatella, että lait olisivat pysyviä tai jopa ikuisia, vaan niitä muutellaan kulloistenkin tarpeiden mukaan.¹⁰

Vuoden 1972 varallisuusrikosuudistuksessa uudistettiin vuoden 1889 rikoslaista peräisin oleva petossäännös. Kyseiseen lakiin lisättiin muun muassa lievää petosta koskenut säännös, mutta suurimmat muutokset tulivat vuonna 1990, kun rikoslaki (39/1889) kokonaisuudistui 1 vaiheessa. Petossäännösten soveltamisalaan otettiin mukaan muun muassa tietojenkäsittelypetos rikoslain (39/1889) 36 luvun 1§:ssä, sekä törkeä petos josta säädettiin erikseen (39/1889) 36 luvun 2§:ssä. Uudessa rikoslaissa (39/1889) lainsäätäjät ennen kaikkea eriyttivät petossääntelyä entisestään ja laajensivat esimerkiksi velallisen petoskriminalisointien soveltamisalaa siten, että muun muassa ulosmittauspetokset siirtyivät petoksen yleissääntelyn piiristä velallisen rikoksiin. Uudet erityissäännökset annettiin lisäksi avustuspetoksista, maksuvälinepetoksista, työeläkevakuutusmaksupetoksista, sekä veropetoksista.¹¹

3.3 Petoksen rangaistukset

Petoksesta tulee rikoslain (39/1889) 36 luvun 1 §:n mukaisesti tuomita sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Petoksesta tuomitaan myös se henkilö, joka rikoslain (39/1889) 36 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisessa tarkoituksessa dataa syöttämällä, muuttamalla, tuhoamalla tai poistamalla tai muuten tietojärjestelmän toimintaan puuttumalla saa aikaan tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristymisen ja täten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa. Petoksessa on olemassa useita eri rangaistusvariantteja, joihin sisältyy petos, törkeä petos, lievä petos, vakuutuspetos, luottamusaseman väärinkäyttö, kiskonta, sekä törkeä kiskonta.

Rikoslain (39/1889) 36 luvun 9 §:n oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, kyseisen luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun petokseen sekä törkeään petokseen silloin, kun se on

⁹ Frände 2012, 106.

¹⁰ Ervasti, K 2017, 30.

¹¹ Nuutinen & Majanen 2009, 974.

tehty mainitussa momentissa säädetyllä tavalla, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Lisäksi se, ”mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, sovelletaan myös kyseisen luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuun rikokseen, jos teko on unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu unionin taloudellisiin etuihin vaikuttava petos.”

3.3.1 Törkeä petos

Törkeä petos eroaa perusmuotoisesta petoksesta siten, että siinä tavoitellaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa ja rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta, tai rikos tehdään käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Huomattava taloudellinen etu voidaan käsittää yli 10 000 euron hyötyyn. Toisinaan vaikka tekijä onnistuisikin hankkimaan petoksellaan yli 10 000 euron hyödyn, ei teko ole välttämättä kokonaisuutena arvostellen törkeä. Toisena arviointikriteerinä törkeää petosta arvioitaessa kiinnitetään huomiota tosiasiallisen vahingon aiheuttamiseen. Vahinko arvioidaan aina objektiivisesti, eli ilman henkilökohtaista näkemystä tai asennetta yleisen mittapuun perusteella. Rikoksen uhrille on mahdollista täten aiheuttaa erityisen tuntuva vahinkoa, vaikkei tekijän aiheuttama vahinko olisikaan rahallisesti huomattava menetys. Voidaan puhua siis subjektiivisesta arvioinnista, mikäli rikoksen uhri on esimerkiksi menettänyt kaulakorunsa, joka on kulkenut suvussa pitkään ja sillä on suurta tunnearvoa, muttei ole rahallisesti arvokas. Viimeisimpiä kvalifointiperusteita petoksen ja törkeä petoksen arvioitavuuteen, on petoksen poikkeuksellinen moitittavuus. Esimerkkinä voidaan pitää törkeää luottamuksen väärinkäyttöä, jossa tekijä nimenomaisesti valitsee uhrikseen helposti psyykkiselle hyväksikäytölle vaikutusalttiita henkilöitä.¹²

Toisena esimerkkinä törkeästä petoksesta voidaan pitää KKO:n (2019:93) ratkaisua tapauksesta, jossa A oli syyllistynyt petoksiin siten, että hän oli toisen henkilön pankkitiliä ja henkilötietoja käyttämällä erehdyttänyt pankkia myöntämään 10 000 euron ja 13 000 euron lainat tietoisesti aikomatta maksaa niitä takaisin. Käräjäoikeus katsoi, että tavoiteltuja hyötyjä oli pidettävä huomattavina ja että teot olivat myös kokonaisuutena arvostellen törkeitä. Hovioikeus ei ole muuttanut syyksi lukemista. Korkein oikeus on todennut, että rikosten vastaavuutta arvioitaessa on otettava tunnusmerkistökuvausten ohella huomioon

¹² Tapani 2018, 654-656.

muun muassa säännöksillä suojattavat oikeushyvät ja toimintaympäristö, jossa rikos tehdään. Esimerkiksi sisäpiirintiedon väärinkäyttöä ja ympäristön turmelemista koskevissa lain esitöissä on pidetty perusteltuna, että tavoitellun hyödyn suuruutta arvioitaisiin suhteessa vastaavanlaisesta rikoksesta yleensä odotettavaan hyötyyn. Korkein oikeus katsoi, että menettelyn jatkuminen noin puolen vuoden ajan sekä oikeudettomien tilisiirtojen peittely uusilla lainoilla osoittavat tavanomaista suurempaa tekijän syyllisyyttä. Korkein oikeus katsoo, että hovioikeuden mittaama yhteinen rangaistus on oikeudenmukainen seuraamus kaikista rikoksista.¹³ Kyseinen hovioikeuden esimerkki kuvaa, kuinka ratkaisua antaessa tuomioistuimet joutuvat pohtimaan aiempien ratkaisujen, sekä esitöiden kautta asianmukaista tuomiota, sillä petosrikokset eivät aina ole kovin suoraviivaisesti ratkaistavia. Törkeän petoksen rikoksentekijä tuli tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Monet luetelluista ankaroittamisperusteista on kirjattu muidenkin törkeiden varallisuusrikosten kriminalisointeihin. Useisiin tapauksiin soveltuu myös useampia kvalifiointiperusteita. Törkeässä petoksessa kyseessä voisi olla esimerkiksi KKO:n (1997:140) tilanne, jossa avioliittohuijari käyttää hyväkseen useiden vuosien ajan uhrin mielenterveydellisiä häiriöitä ja hankkii huomattavia taloudellisia etuja katteettomilla lupauksilla.¹⁴ Jotta teko voidaan luokitella törkeäksi, tulee teossa olla vähintään yksi laissa mainituista ankaroittamisperusteista toteutunut.¹⁵

3.3.2 Lievä petos

Puhuttaessa lievästä petoksesta, tarkoitetaan sillä rikoslain (39/1889) 36 luvun 3 §:n mukaisesti aiheutettua vahinkoa tai hyötyä, jotka ovat rikokseen liittyen ovat vähäisiä. Rikoksentekijä on tällöin tuomittava lievästä petoksesta sakkoon. Lievää petosta koskevaa säännöstä sovelletaan etupäässä palvelupetoksiin, sekä sosiaaliavustuspetoksiin. Esimerkkinä palvelupetoksesta voidaan pitää vaikkapa pääsylippupetosta, jossa tekijä jättää ostamatta pääsylipun julkiseen kulkuvälineeseen astuessaan tai maksulliseen tilaisuuteen mentäessä. Mikäli kyseessä on kuitenkin joukkoliikenteen kulkuväline, voidaan tapauksissa soveltaa myös joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annettua lakia.¹⁶

¹³ Korkein oikeus 24.10.2019 KKO 2019:93.

¹⁴ Korkein oikeus 25.9.1997 KKO 1997:140.

¹⁵ Nuutila & Majanen 2009, 991.

¹⁶ Nuutila & Majanen 2009, 992.

3.3.3 Vakuutuspetos

Vakuutuspetoksesta puhuttaessa, tarkoitetaan rikoslain (39/1889) 36 luvun 4 §:n mukaisesti rikosta, jossa tekijä hankkii itselleen tai toiselle oikeudettoman vakuutuskorvauksen.

Vakuutuspetoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Vakuutuspetoksissa on useimmiten kyse palovakuutuspetoksen valmistelusta. Säännöksessä kriminalisoidaan palovakuutetun omaisuuden sytyttäminen, kun se on tehty petoksen valmistelemiseksi. Muussa tapauksessa oman vakuutettuna olevan omaisuuden hävittäminen, tai jopa vahingoittaminen eivät ole sellaisenaan rikoksia. Säännöstä voidaan soveltaa siihen saakka, kunnes vakuutuksenottaja on tehnyt vahinkoilmoituksen tai korvaushakemuksen vakuutusyhtiölle. Tämän jälkeen kysymyksessä on petosrikos tai petosrikoksen yritys. Petoksen yritys vaihe on vakuutuspetoksessa erittäin lyhyt, sillä täytetystä vakuutuspetoksesta on kyse välittömästi, kun vakuutuskohteen palaminen voi jatkua ilman ulkopuolista edistämistä.¹⁷

3.3.4 Luottamusaseman väärinkäyttö

Petosrikoksissa myös luottamusaseman väärinkäyttö on rangaistava rikos, jossa tekijä voidaan tuomita rikoslain (39/1889) 36 luvun 5 §:n mukaisesti sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Luottamusaseman väärinkäyttörikoksissa se, jonka tehtävänä on hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita, ajautuu väärinkäyttämään luottamusasemaansa.

Säännös luottamusaseman väärinkäytöstä koskee kaikkia niitä henkilöitä, joiden tehtävänä on hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita, sekä niitä joilla on tällainen velvollisuus. Yhteistä tehtäville on vieraan omaisuuden hoito ja oikeus päättää omatoimisesti toista sitovista oikeustoimista taikka pitää itsenäisesti huolta toisen taloudellisista ja oikeudellisista intresseistä. Tällaisia henkilöitä voisi olla esimerkiksi edunvalvojat, kuolinpesän hoitajat ja pesänjakajat, sekä henkilöt joiden tehtävänä on hoitaa osakeyhtiön, henkilöyhtiön, tai jonkun muun oikeushenkilön asioita. Luottamusaseman väärinkäyttö kuuluu niin sanottuihin erikoisrikoksiin. Muu kuin säännöksen tarkoittamassa asemassa ollut henkilö voi syyllistyä vain rikoksen yllytykseen tai avunantoon riippumatta siitä, millainen tai miten merkittävä hänen kokonaispanoksensa rikoksen tekemisessä on ollut.¹⁸

¹⁷ Nuutila & Majanen 2009, 993.

¹⁸ Nuutila & Majanen 2009, 994-997.

3.3.5 Kiskonta

Kiskonta petoksissa tekijä käyttää hyväksi toisen taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta jonkin sopimuksen yhteydessä. Mikäli tekijä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava kiskonnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Kiskonnasta tuomitaan rikoslain (39/1889) 36 luvun 6 §:n mukaisesti myös se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen ottaen huomioon.

Kiskontasäännöksellä ehkäistään hädänalaisessa tai muutoin sopimuskumppaniaan heikommassa asemassa olevan henkilön taloudellinen hyväksi käyttäminen sopimussuhteessa. Siviilioikeudellista suojaa kiskontarikoksia vastaan tarjoaa laki varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista (228/1929). Lain mukaisesti koskentaolosuhteissa syntynyt sopimus tai oikeustoimi on pätemätön. Kiskontarikokset tulevat todella harvoin vain rikosasioina käsitteilyyn. Kiskontayritys itsessään ei ole rangaistava teko, sillä syy yrityksen jäämiseen toteutuksen sijaan viittaa usein siihen, ettei uhri ole ollut säännöksen tarkoittamalla tavalla niin sanotusti ”avuton”, vaan ymmärtänyt rikosyrityksen ja pannut yritykselle stopin, ennen kuin rikosta on ehtinyt tapahtua.¹⁹

3.3.6 Törkeä kiskonta

Törkeässä kiskonnassa pyritään tavoittelemaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan huomattavaa taikka erityisen tuntuva vahinkoa, rikos toteutetaan erityisen suunnitelmallisesti, sekä rikoksentekijä käyttää häikäilemättömästi hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Mikäli kiskonta on kokonaisuutena törkeä, on tekijä tuomittava törkeästä kiskonnasta vähintään neljäksi kuukaudeksi, ja enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen. Kiskonnassa ilmenevä törkeä häikäilemättömyys saattaa näkyä poikkeuksellisen räikeänä, esimerkiksi dementoituneen vanhusten hyväksikäytössä. Erityinen suunnitelmallisuus teossa, saattaa ilmetä rikoksen peittelynä ilmitulon estämiseksi, sekä rikoksen huolellisessa valmistelussa.²⁰

¹⁹ Nuutila & Majanen 2009, 1001-1002.

²⁰ Nuutila & Majanen 2009, 1004.

3.4 Petoksen rikoshyöty

Poliisihallituksen selvityksen perusteella petoksia tehdään paljon netissä, mutta niitä tapahtuu myös kasvokkain. Netti on rikoksen tekijälle otollinen ympäristö, sillä sen kautta petoksia voi kohdistaa samaan aikaan ympäri maata asuviin potentiaalsiin uhreihin. Poliisihallituksen selvityksen perusteella yksittäiset henkilöt tekevät monesti useiden petosten sarjoja, ja kiinni jääneillä rikoksentekijöillä on lähes poikkeuksetta taustallaan aikaisempia petoksia, sekä mahdollisesti myös muita rikoksia. Tyypillistä on, että yksittäisten tekojen rikoshyöty ei ole kovin suuri, mutta useita petoksia tekemällä yksittäinen tekijä voi saada merkittävän rikoshyödyn.²¹ Tänä vuonna poliisin rekisteriin on kirjattu 144 rakkauspetosta ja näistä yhteensä saatu rikoshyöty lasketaan miljoonissa euroissa. Rikostarkastaja Rauhamaa kertoi elokuun Ilta-Sanomien haastattelussaan, että viime vuonna tapauksia kirjattiin 210, joissa rikoshyöty kohosi 6,1 miljoonaan euroon. Huijatut summat voivat vaihdella kymmenistä euroista satoihin tuhansiin euroihin. Liikkeellä on myös täysin uudenlainen huijaustapa, josta on vaikea arvioida, onko kyseessä rakkaushuijaus vai sijoitushuijaus. Tapauksissa on yhteistä, että uhri tavataan sosiaalisessa mediassa tai deittisovelluksessa ja juttelu etenee tavallisesti. Ero perinteiseen rakkaushuijaukseen on, että uhrilta ei missään vaiheessa pyydetä rahaa, vaan hänelle annetaan ”talousvinkkejä” ja ”sijoituspalveluita”. Lopulta uhriin ottaa yhteyttä kolmas henkilö, joka saa uhrin sijoittamaan rahaa. Näin ollen huijauksesta saama rikoshyöty, voi kasvaa todella suureksi yksittäiselle huijarille, tai jopa huijausliigalle.²²

Rikoslain (39/1889) mukaisesti petoksessa rikollisen päämäärä on hankkia itselleen, tai toiselleen oikeudetonta hyötyä ja törkeässä petoksessa huomattavaa hyötyä ja erityisen tuntuvaa vahinkoa.

Maaliskuussa 2021 Helsingin poliisi sai kansainvälisen petoskokonaisuuden esitutkinnan valmiiksi, jossa elektroniikka myymälässä oli tehty ostoja anastetuilla ja kopioituilla yhdysvaltalaisilla pankkikorteilla. Tapaus eteni syyteharkintaan 21 henkilön osalta ja yhteenlaskettu rikoshyöty oli noin 169 000 euroa. Tämä rikoskokonaisuus on esimerkki kansainvälisestä ja ammattimaisesta petosrikollisuudesta. Digitalisaatio ja globalisaatio mahdollistavat petosten tekemisen etänä, rajojen yli ja siten, että eri henkilöt toteuttavat rikoksen eri vaiheita, toteaa poliisin uutisartikkelissa rikoskomisario Ville Kiviniemi.²³

Helsingin hovioikeus antoi maaliskuussa 2021 tuomion petoksessa 21/106323 R 19/3043, jossa vastaaja oli valittanut saamastaan käräjäoikeuden tuomiosta ja vaati sen muuttamista niin, että ehdoton vankeusrangaistus lievennetään ehdolliseksi, tai että ainakin ehdottoman

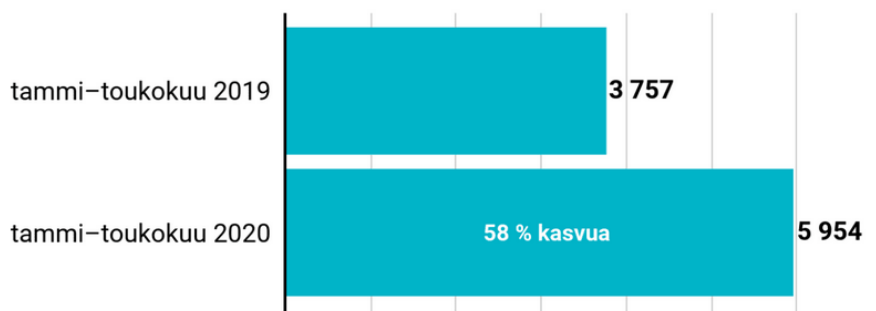
²¹ Oikeusministeriö, 2017.

²² Ilta-Sanomat, 13.8.2020.

²³ Poliisi, 26.3.2021.

vankeusrangaistuksen sijasta, hänet tuomittaisiin yhdyskuntapalveluun, ja että hänelle aikaisemmin tuomittua ehdollista vankeutta, ei määrättäisi pantavaksi täytäntöön. Vastaajan syyksi nyt luetut petokset eivät ole olleet teko tavoiltaan harvinaisia, eikä niitä voida pitää tekemuodossaan poikkeuksellisen vakavina. Petoksia ei ole myöskään arvioitu törkeän tekemuodon rangaistussäännöksen perusteella. Petokset asianomaisia vastaan on tehty noin viiden kuukauden aikana. Vaikka rikoksentekijän menettely on ollut suunnitelmallista ja se on edellyttänyt erillisiä rikoksenteko päätöksiä ja toiminnan motivaatioperusta on pysynyt samana. Rikoksentekijä on saanut hänen syykseen nyt luetuilla kahdeksalla petoksella asianomistajilta tekoa kohden 550-1 520 euroa, kokonaismäärän ollessa 8.100 euroa. Asianomistajat ovat olleet yksityishenkilöitä, joille yksittäisen vahingon merkittävyys on voinut olla erilainen. Hovioikeus katsoi tapauksessa, että rikosten vakavuus ja niistä ilmenevä vastaajan syyllisyys kokonaisuutena arvioituna puhuvat jossain määrin enemmän ehdollisuutta vastaan kuin sen puolesta.²⁴

Lievät petosepäilyt

Lähde: Poliisihallitus

Kuvio 1, Lievien petosepäilyjen kasvukäyrä. Lähteenä Yle, sillä poliisihallituksen sivuilta kyseistä kasvukäyrää ei ollut saatavissa.²⁵

Poliisihallituksen poliisijohtaja Sanna Heikinheimo kertoi toukokuussa 2020, että lievien petosten määrä lisääntyi ensimmäisten koronakuukausien aikana vuoden takaiseen ajankohtaan verrattuna. Yle kertoi uutisessa lisäksi naisesta, joka oli menettänyt rakkaushuijarille 90 000 euroa ja jäänyt tapauksen jälkeen yli 70 000 euron velkoihin. Yksittäinen rikoksenhyöty, on tässä kyseisessä tapauksessa ollut siis noin 90 000 euroa, joko

²⁴ Helsingin hovioikeus, diaarinumero 21/106323 R 19/3043, 2021.

²⁵ Yle, 11.7.2020.

yksittäiselle huijarille tai huijarijengille.²⁶ Ylen uutinen rakkaushuijauksista kuvaa, kuinka suurista taloudellisista menetyksistä, voi petoksissa pahimmillaan olla kyse.

4 Petokset oikeuskäytännössä

Kotimaisten, erityisesti ylimpien tuomioistuinten, sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä pidetään tärkeänä oikeuslähteenä Suomessa. Ylimpien tuomioistuinten ratkaisuja on nykyään hyvin saatavilla sähköisesti uusien tapausten ratkaisujen avuksi. Oikeudellisissa verkkopalveluissa on ylimpien tuomioistuinten ratkaisujen lisäksi julkaistu myös valikoima hovioikeuksien, hallinto-oikeuksien ja erityistuomioistuinten ratkaisukäytäntöä. Oikeustieteilijät julkaisevat kommentaareja korkeimpien tuomioistuinten ratkaisusta myös oikeudellisissa kausijulkaisuissa.²⁷

KKO: 2019:93 ratkaisussa henkilö A oli syyllistynyt petoksiin erehdyttämällä pankkia myöntämään 10 000 euron, sekä 13 000 euron lainat, käyttämällä toisen henkilön pankkitiliä ja henkilötietoja. Kysymys siitä, oliko A:n tavoittelemaa hyötyä pidettävä törkeän petoksen tunnusmerkistössä edellytetyllä tavalla huomattavana, oli syy muutoksenhakuun päätöksestä. A:lle myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rajoitettuna siitä kysymyksestä, onko A syyllistynyt törkeisiin petoksiin vai petoksiin. Valituksen käsittelyn yhteydessä A:lle myönnettiin valituslupa myös rangaistuksen määräämisen osalta. A vaati valituksessaan, että hänen syykseen luetaan törkeän petoksen asemesta petos. Lisäksi hänelle tuomittua rangaistusta tuli alentaa ja lieventää ehdolliseksi vankeusrangaistukseksi. Syyttäjä oli valituksesta erimieltä ja vaati vastauksessaan, että valitus hylätään. Tapauksessa Käräjäoikeus on lukenut A:n syyksi törkeän petoksen syytekohtissa 1 ja 4 katsottuaan selvitetyn, että A oli B:n pankkitiliä ja henkilötietoja käyttäen erehdyttänyt asianomistajayhtiöitä myöntämään itselleen 10 000 euron ja 13 000 euron suuriset lainat aikomattakaan maksaa niitä takaisin. Käräjäoikeus on katsonut, että tavoiteltuja hyötyjä oli pidettävä huomattavina ja että teot olivat myös kokonaisuutena arvostellen törkeitä, eikä hovioikeus ole muuttanut syyksi lukemista. Hovioikeus on soveltanut tapauksessa rikoslain (36/1889) 36 luvun 2 §:n 1 momenttia, jonka mukaan petosta pidetään törkeänä, mikäli siinä tavoitellaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinko, rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta tai rikos tehdään käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Lisäksi edellytetään, että petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lainkohdan säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen

²⁶ Yle, 11.7.2020

²⁷ Eduskunta, tuomioistuinratkaisut, 2021.

(HE 66/1988) mukaan hyödyn tai vahingon huomattavaa suuruutta arvioitaessa tulisi soveltaa yleistä mittapuuta, jolloin kysymys olisi objektiivisesta arviosta. Sen sijaan tunnusmerkistössä mainittu erityisen tuntuva vahinko tulisi arvioida petoksen uhrin näkökulmasta. Kun vahinkoa arvioitaisiin perustuen uhrin asemaan, voitaisiin erityisen tuntuvana vahinkona pitää myös sellaista määrää, joka ei täyttäisi huomattavaa hyötyä koskevaa edellytystä. Korkein oikeus on todennut, että tässä asiassa kysymys on ainoastaan rikoslain (36/1889) 36 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen huomattavan hyödyn tavoittelemista koskevan ankaroittamisperusteen arvioinnista. Korkein oikeus on todennut, että rikosten vastaavuutta arvioitaessa on otettava tunnusmerkistökuvausten ohella huomioon muun muassa säännöksillä suojattavat oikeushyvät ja toimintaympäristö, jossa rikos tehdään. Esimerkkinä voidaan pitää muun muassa sisäpiirintiedon väärinkäyttöä ja ympäristön turmelemista koskevissa lain esitöitä, joissa on pidetty perusteltuna, että tavoitellun hyödyn suuruutta arvioitaisiin suhteessa vastaavanlaisesta rikoksesta yleensä odotettavaan hyötyyn HE (254/1998) ja HE (55/2015). Korkein oikeus on lisäksi ratkaisukäytännössään katsonut, että kun arvioidaan erittäin arvokasta omaisuutta rikoksen törkeän tekemuodon tunnusmerkistökiteijänä, tulkinnan pitäisi olla sama riippumatta omaisuuden laadusta tai asianomistajan taloudellisesta asemasta, sillä kysymys on rahassa mitattavan arvon määrittämisestä ja huomattavan hyödyn käsitettä arvioitaessa, on otettava huomioon myös rahan arvon kehitys. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO: 2015:52 mukaan noin 10 000 euron suuruisen hyödyn ei olla katsottu olevan törkeää petosta koskevassa rangaistussäännöksessä tarkoitettulla tavalla huomattava. Edelleen ratkaisussa KKO: 2007:102 veropetoksella saatua noin 14 500 euron suuruisesta hyötyä ei olla voitu vielä pitää huomattavana, mutta sen sijaan törkeää kavallusta koskevassa ratkaisussa KKO: 2019:33 pidettiin 17 333 euroa suurena määränä varoja. Tästä on voitu päätellä KKO: 2019:93 ratkaisussa, että noin 14 500 euron määrä ei ole vielä täyttänyt rikoksen kohteena olevan taloudellisen arvon suuruuteen perustuvaa ankaroittamisperustetta. Sen sijaan 17 333 euron määrä on täyttänyt. Näin ollen A:n syyksi näissä syytekohtissa luetut petokset eivät siten ole törkeitä, vaan hänen syykseen on syytekohtissa 1 ja 4 luettava kummassakin petos. Kyseisten syytteiden 1 ja 4 tarkoitettujen rikosten lisäksi A:n syyksi on alemmissa tuomioistuimissa luettu törkeä petos, viisi petosta, kolme maksuvälinepetosta sekä varkaus. Hovioikeus on päättänyt tuomimaan hänet yhteiseen 1 vuoden 2 kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Kyseisen rangaistuslajin valinnassa on otettu huomioon muun ohella se, että osa rikoksista oli tehty A:lle aiemmin tuomitun ehdollisen vankeusrangaistuksen koeajalla. Kun yhteistä rangaistusta mitataan, lähtökohdaksi on otettava siitä rikoksesta tuomittava rangaistus, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan olisi tuleva ankarin rangaistus, sekä mitattava rikoksista yhteinen rangaistus siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa myös rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen. Kyseisen tapauksen A:n vetoamien lieventämisperusteiden sekä rangaistuslajin valinnan osalta Korkein oikeus hyväksyi hovioikeuden ratkaisun perusteluineen, sillä aihetta rangaistuksen alentamiseen tai lieventämiseen ei ole. Tuomiolauselmasta kävi ilmi, että Hovioikeuden tuomiota muutetaan

siten, että syyte törkeistä petoksista kohdissa 1 ja 4 hylätään ja A:n syyksi luetaan niiden asemesta rikoslain (36/1889) 36 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla syytekohdassa 1 petos ja syytekohdassa 4 petos. Muilta osin hovioikeuden tuomiota ei muuteta.²⁸

5 Helsingin käräjäoikeuden ja hovioikeuden oikeustapaus

Helsingin hovioikeudessa käsiteltiin vuonna 2016 rikokseen perustuvaa korvausvelvollisuuden valitusta. Helsingin käräjäoikeus antoi vuonna 2015 tuomion diaarinumerolla R15/2227 vastaajalle A, ajalta 01.01.2010 - 31.12.2012 törkeästä petoksesta, sekä ajalta 10.03.2014 - 26.09.2014 petoksesta.²⁹ Kyseinen oikeustapaus on laaja-alainen petosvyyhti, jossa huijari on toiminut törkeän petoksen mukaisesti, uhrin haavoittuvaisuutta kaihtamatta.

5.1 Käräjäoikeuden syyttäjän rangaistusvaatimukset

Vastaaja A on hankkiakseen itselleen oikeudetonta taloudellista hyötyä erehdyttämällä asianomaista B luulemaan, että vastaaja A olisi häneen rakastunut, ja salaamalla haluavansa ainoastaan hyötyä mahdollisimman paljon taloudellisesti asianomaisen B kustannuksella, erehdyttänyt tämän avioitumaan kanssaan, realisoimaan omaisuuttaan nopeasti ja epäedullisesti kuten 21 neliömetrin suuruisen huoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet 149.000 eurolla, kun samasta talosta on myyty muutaman kuukauden kuluttua vastaavanlainen asunto-osake 170.000 eurolla. Vastaaja A on lisäksi erehdyttänyt asianomistaja B:n sallimaan hänen käyttäjä pankki- ja luottokorttejaan, joilla vastaaja A on muun muassa nostanut rahaa itselleen, antamaan hänelle pankkitunnustensa käyttömahdollisuuden, antamaan hänen hallintaansa, sekä aiemmin omistamaansa että suunniteltua yhteiselämää varten ostamaansa huomattavan arvokasta irtainta omaisuutta, antamaan hänelle lahjaksi irtainta omaisuutta ja rahaa ja maksamaan hänen laskujaan ja velkojaan, sekä antamaan hänelle rahaa velaksi, jonka takaisinmaksuun vastaajalla A ei ole ollut halua eikä vartenotettavaa mahdollisuutta. Osana vastaaja A:n petossuunnitelmaa hän oli kaupitellut tori.fi-verkkosivustolla asianomistaja B:n omistamien kahden huoneiston hallintaan oikeuttavia arvokkaita Asunto-osakkeita. Sen lisäksi, että vastaaja A oli elänyt erityisesti asianomaisen B:n kokonaan rahoittamalla heidän ulkomaanmatkoillaan hyvin ylellisesti asianomaisen B:n kustannuksella, vastaaja A on saanut edellä kerrotulla petollisella menettelyllään asianomaisen B:n varoja tämän tietien tai tietämättä ainakin 10.3.2014 5.000 euroa rahana, 20.3.2014 2.000 euroa rahana, 2.6.2014 150 euroa rahana, 23.6.2014 1.500

²⁸ Korkein oikeus, 2019: KKO: 2019:93.

²⁹ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

euroa rahana, 23.6.2014 1.657,55 euroa pantin lunastuksena, 23.6.2014 330 euroa kellon rannekkeena, 28.7.2014 1.100 euroa koiran, 28.7.2014 1.500 euroa mallinukkeihin, 28.7.2014 640 euroa kalusteita, 28.7.2014 2.000 euroa flyygelistä, joka mahdollisesti kavallus, 28.7.2014 228,55 euroa DNA-laskuun, 28.7.2014 240 euroa, 28.7.2014 20.000 euroa ulosottovelkaan, 28.7.2014 2.000 euroa kehystystyöhön, 28.7.2014 2.000 euroa kirjahyllyyn, 28.7.2014 2.000 euroa rokokookaappin, joka mahdollisesti kavallus, 28.7.2014 22.500 euroa rahana, 28.7.2014 1.100 euroa koiraan, 30.7.2014 432 euroa tukisukkiin, 1.8.2014 809 euroa Chaneliin, 4.8.2014 4.000 euroa rahana, 16.8.2014 400 euroa rahana, 17.8.2014 400 euroa rahana, 18.8.2014 400 euroa rahana. Vastaaja A oli osana petosrikoksen toteuttamista erehdyttänyt asianomaisen B:n uskomaan, että he muuttaisivat yhdessä asumaan Saksaan, jonka seurauksena hän on saanut asianomaisen B:n ostamaan Pariisista huonekaluja ja kodinirtaimistoa 32.500 eurolla, sekä maksamaan Saksan asunnon takuuvuokran 7.500 euroa, vaikka vastaajalla A ei ollut todellista tarkoitusta muuttaa Saksaan ainakaan yhdessä asianomaisen B:n kanssa.³⁰

Vastaaja A:n petollinen menettely tuotti asianomaiselle B:lle yhteensä ainakin 111.000 euroa vahinkoa. Näin ollen petoksessa on tavoiteltu huomattavaa hyötyä ja aiheutettu huomattavaa ja erityisen tuntuva vahinko ja se on tehty käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta, jolla tässä tapauksessa viitataan asianomaisen B:n ikään liittyvässä sairaudessa ja sen aiheuttaman harkintakyvyn heikkenemistä sekä todennäköisesti alkoholin tai jonkin muun huumaavan aineen aiheuttamaa kyvyttömyyttä harkita niitä toimia, mihin asianomistaja B on ryhtynyt. Petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, koska vastaaja on käyttänyt hyväkseen myös asianomistajan häntä kohtaan tuntemaa luottamusta ja toiveita yhteisestä elämästä. Lisäksi teolla on erittäin lyhyessä ajassa pääosin hävitetty sellainen osa asianomistajan varallisuudesta, joka on aiemmin ollut turvassa asuinhuoneiston hallintaan oikeuttavissa osakkeissa ja tuottanut säännöllistä vuokratuloa asianomistaja B:n elinkustannusten kattamiseen, sekä pyritty vielä asianomistajan muidenkin asuinosa-akkeiden muuttamiseen epävakampaan muotoon, mikä olisi onnistuessaan mitä todennäköisimmin johtanut senkin varallisuuden häviämiseen. Ajanjakson 01.01.2010 - 31.12.2012 välisenä aikana vastaaja A on hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä erehdyttänyt Helsingin kaupungin henkilökuntaa myöntämään vastaaja A:lle perusteettomasti toimeentulotukea yhteensä 4.908,20 euroa. Vastaaja A on toimeentulotukea hakiessaan jättänyt ilmoittamatta toimeentulotukeen vaikuttavia välttämättömiä tietoja, kuten kaikki pankkitilinsä, sekä niille maksetut palkat ja muut tulot. Teosta on aiheutunut asianomistajalle C taloudellista vahinkoa, josta vastaaja A on tuomittu petoksesta.³¹

³⁰ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

³¹ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

5.1.1 Asianomistajien vaatimukset

Asianomistaja B on yhtynyt syyttäjän rangaistusvaatimukseen ja vaatinut vastaajan velvoittamista korvamaan hänelle haastehakemuksessa esitetyn summan sekä Saksan asunnon vuoksi menetettyjä varoja 32 500 huonekaluista ja takuuvuokrasta 7500 euroa, eli yhteensä 111 000 euroa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen viimeisestä tekopäivästä 18.8.2014 lukien. Lisäksi asianomistaja B on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen kuukauden kuluttua ratkaisunantamisesta. Asianomistaja C on vaatinut, että vastaaja A on velvoitettava korvaamaan Helsingin kaupungille 4.908,20 euroa laillisine korkoineen 31.10.2012 lukien, sekä oikeudenkäyntikuluista 300 euroa kuukauden kuluttua tuomiosta lukien.³²

5.1.2 Vastaajan vastaus

Vastaaja A oli kiistänyt syytteen, sillä vastaaja A:n mukaan avioliitto on ollut todellinen ja hän on ensin seurustellut asianomistajan B:n kanssa. Kumpikin osapuoli on avioliittoa halunnut ja avioliittoon vapaaehtoisesti solmittu. Vastaaja A:n mukaan kyse on ollut avioliiton aikaisesta rahankäytöstä, sillä asianomistaja B:llä on ollut varoja ja vastaaja A on ollut taloudellisesti heikommassa asemassa. Vastaaja A:n mukaan asianomistaja B on lisäksi käyttänyt runsaskätisesti varoja, ja varojen käyttö on alkanut jo ennen vastaaja A:ta. Vastaaja A:lla ei ole ollut petos tarkoitusta. Syyttäjän mainitsemat yksittäiset rahamäärät ovat riidattomia kuten myös asianomistajan vaatimukset määriltään, paitsi 20.3.2014 2000 euroa, jota hän ei ole saanut. Vastaaja A:n ulosottovelka 20 000 euroa, oli riidaton, mutta asiasta on asianomistaja B:n kanssa samana päivänä tehty velkakirja. Kalusteita ja astioita on hankittu myös maksamalla suoraan käteisvaroilla. Kaiken kaikkiaan varastossa Saksassa on irtainta omaisuutta 53 000 euron arvosta ja se on avioliiton aikana hankittua. 4.8.2014 esitetty rahamäärä 4000 euroa on liittynyt asianosaisten Italian matkaan. Summalla on maksettu hotellit, majoitusta, ruokaa, tuliaisia. Näitä varoja on myös asianomistaja B käyttänyt. Vastaaja A on katsonut, ettei ole korvausvelvollinen asianomistajalle miltään osin. Vastaaja A on lausunut, että asianomistaja B on antanut omaisuuttaan muillekin, kuten Helsingissä sijaitsevat asunto-osakkeet lahjoittanut pojalleen. Vastaaja A on ehdottomasti kiistänyt syyllistyneensä rikokseen ja, että hän on heti tutustumisen jälkeen asianomistaja B:n ollessa sairaalassa saanut avaimet tämän asuntoon ja kertonut tälle aikaisemmasta oikeudenkäynnistä ja tuomiostaan. Asianomistaja B on halunnut vastaaja A:n mukaan, että hän muuttaa tämän luo. Vastaaja A on koulutukseltaan turkkuri ja räätäli ja aikaisemminkin työskennellyt ulkomailla, muun muassa Italiassa. Hän oli käynyt Pariisissa hakemassa töitä

³² Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

juuri ennen tutustumistaan asianomistaja B:hen. Vastaaja A oli hakenut töitä Tukholmasta maaliskuussa 2014, jota varten hän oli saanut asianomistaja B:ltä 5000 euroa. Osalla rahoista hän oli ostanut asianomistaja B:lle lahjoja. Vastaaja A on kertonut halunneensa huolehtia asianomistaja B:stä ja on ollut huolissaan tämän alkoholinkäytöstä ja tupakoinnista. Asianomistaja B:n iällä ei ole ollut hänelle merkitystä, koska hän on halunnut auttaa tätä. Asianomistaja B:llä ei ole ollut läheisiä välejä poikiensa kanssa, eikä heitä tästä syystä ole kutsuttu vihkitilaisuuteen. Vihkipäivää oli jopa kerran siirretty poikienvuoksi. Pojat ovat vastaaja A:n mukaan koko ajan kritisoineet häntä ja myrkyttäneet äitiään häntä vastaan. Avio-oikeus on palautettu 16.7.2014, koska asianomistaja B on halunnut näin tehtävän ja vastaaja A on itse ollut tästä hämmästynyt. Avio-oikeus on yhteistä sopimuksesta taas poistettu 16.10.2014 varatuomari X:n ehdotuksesta, koska poikienvuoksi ilmapiiri oli ollut kovin kireä.³³

5.1.3 Todistelu

Henkilötodistelussa mukana oli viisi todistajaa ja lisäksi vastaaja A sekä asianomainen B. Asianomistaja B:llä on vuonna 2013 ollut säännölliset ja pysyvät eläke- ja vuokratulot, jotka ovat olleet määrältään lähes kaksinkertaiset verrattuina vastaajan tuloihin, jotka puolestaan ovat olleet peräisin lyhyt aikaisista työsuhteista ja työttömyysetuudesta. Asianosaisten varallisuusasema on ollut huomattavan epäsuhteinen. Vastaaja on muuttanut kirjoille asianomistajan omistamaan asuntoon 1.3.2014 ja vastaaja A:n ja asianomistaja B:n avioliitto on solmittu 7.5.2014. Päivämääristä voidaan siis päätellä, että suhde on edennyt avioliittoon hyvin nopeasti. Avioehtosopimus on tehty 30.4.2014 ja avioehtosopimuksen muutos on tehty heti muutaman kuukauden päästä 16.7.2014. Ennen avioliittoa tehty avioliittolain (234/1929) mukainen avioehtosopimus on purettu vähän ennen kuin asianomistaja B on saanut Helsingissä sijaitsevan huoneiston kauppahinnan tililleen ja tehty uudelleen sen jälkeen, kun asianomistajalle on määrätty edunvalvoja. Asianomistajan tiliotteista kesä-joulukuulta 2013, sekä tammi-syyskuulta 2014 voidaan havaita, että rahan käyttötapa on muuttunut ja erityisesti kesäkuussa, sekä heinäkuussa 2014 tilille tulleet tavallista suuremmat summat ovat saman tien kadonneet tileiltä. Rahankäyttöön ja tilisiirtoihin asianomistaja B:n tililtä liittyviä tekstiviestejä, sekä vastaajan muihin suhteisiin liittyviä viestejä löytyi vastaaja A:n matkapuhelimesta. 14.8.2014 vastaaja A:n puhelimesta löytyi vastausviesti, jonka perusteella vastaaja A on kertonut suunnittelevansa avioeroa, viestittelykumppani on lopettanut viestinsä suudelmiin. Vastaaja A:lta on löytynyt lisäksi sähköpostiviestejä, kuten 19.4.2014 Bukowski Market -verkkosivuston salasanan palautus, 24.4.2014 käyttäjätilin luominen Bukowski

³³ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

Marketilla, 28.4.2014 alkaen tavaroiden myyntiä Bukowski Marketilla ja tori.fi-verkkosivustolla, 8.5.2014 Helsingissä sijaitsevien huoneistojen kaupittelu tori.fi:ssä, pankkiautomaattien valvontakamerakuvia ja pankin ilmoitus asianomistaja B:N käytössä olleiden maksukorttien numeroista, sillä vastaaja on käyttänyt asianomistajan pankki- ja luottokorttia, johon vastaaja on todennut käyttäneensä pankkikorttia asianomistajan suostumuksella. Sähköpostista löytyi lisäksi selvitys asianomistaja B:n Suomen Hypoteekkiyhdistykseltä olevan käänteisen lainan nostoista ja tilitapahtumista sekä sähköpostiviesti, jolla pyydetään 5.000 euron suoritusta matkoja varten.³⁴

Todisteista löytyi lisäksi asianomistaja B:n hätäpuhelutallenne 31.1.2015 hätäkeskukselle, jossa vastaaja A väittää asianomistaja B:n olevan alkoholisti ja yrittää vakuuttaa tämän soittaneen turhaan hätäkeskukseen. Vastaajan rikosrekisteristä löytyi myös aikaisempi rikos, jossa on samankaltaisia piirteitä kuin tässä jutussa. Lisäksi vastaaja A:n, sekä todistaja D:n väliltä löytyi puhelutallenne 28.8.2014, jossa vastaaja A kiihtyy asianomistaja B:n edunvalvonta-asian tultua uudelleen vireille. Päivää ennen asianomistaja B:n tultua määrätyksi edunvalvontaan vastaaja A viittaa puhelinkeskustelussa todistaja D:n kanssa asianomistajan liialliseen alkoholin käyttöön, aikomukseensa ottaa avioero ja siihen, että saa puolet aviopuolisoiden varallisuudesta. Asianomistaja B kertoi todistelussa, että vastaaja A oli vaatinut häntä maksamaan 300.000euroa, että ei saa kellarivarastoa auki ja, että syyskuun vuokra Münchenin asunnosta maksettiin panttaamalla heidän kaikki kultatavarat. Lääkärin lausunnossa asianomistaja B:n terveydentila ja sen vaikutus hänen arvostelu- ja harkintakykyynsä, sekä alttiuteen väärinkäytön kohteeksi joutumiseen on todentanut asianomistaja B:n olevan tavanomista haavoittuvaisemmassa asemassa terveydentilansa vuoksi.³⁵

Asianomistaja B on avioliittojensa aikana ja jäätyään leskeksi, ollut aina tarkka taloudellisissa asioissa, vaikka hän on ollut varakas ja voinut hankkia haluamansa asiat. Asianomistaja B:llä on ollut pankkikortti, sekä luottokortti ja hän on hoitanut pankkiasiansa internetin kautta itse. Asianomistaja B:n mukaan hän ei ole ollut vastaaja A:n tapaamisen aikoihin yksinäinen, vaan on säälinyt asunnotonta vastaaja A:ta. Asianomistaja B oli vuoden 2014 aikana vähitellen saanut tietoja vastaaja A:n taloudellisista olosuhteista ja aikaisemmasta rikostuomiosta. Vastaaja oli kuitenkin vakuuttanut tulleen syyttömästi tuomituksi. Asianomistaja B on joutunut joskus pyytämään vastaaja A:lta jopa pankkikorttejaan takaisin, kun ei ole niitä muuten saanut. Vastaaja A oli käynyt kaupassa ja ostanut ruokaa ja alkoholia. He olivat menneet naimisiin, koska vastaaja A:n mukaan tämän olisi helpompi hoitaa asianomistajan asioita heidän muutettuaan ulkomaille. Vastaaja A oli kosinut häntä polvillaan ja itkenyt

³⁴ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

³⁵ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

liikutuksesta vihkimisen jälkeen, sillä kertomuksen mukaan hän oli itsekin halunnut naimisiin. Asianomistaja B oli kyllä ihmetellyt, miksi vastaaja A oli halunnut naimisiin vanhan naisen kanssa, mutta koska vastaaja A oli kertonut rakastavansa häntä, hän oli sen uskonut. Hän ei ole kaivannut liitolta seksiä vaan seuraa, mutta vastaaja A oli kertonut, ettei muita seksisuhteita ole ollut.³⁶

Asianomistaja B:n asuntoon, oli jossakin vaiheessa rakennettu takaisin väliseinä, jolloin asianomistaja B nukkui kolmion puolella ja vastaaja A kaksion puolella. Asianosaiset olivat suunnitelleet muuttoa ulkomaille, Ranskaan tai Saksaan, jotta vastaaja A:n olisi helpompi työllistyä. Asunnon kanssa oli kuitenkin tullut jokin ongelma, eikä se ollutkaan heidän käytettävissään kun he menivät Saksaan. Saksaan oli tullut myös todistaja F, jonka oli ollut tarkoitus auttaa muutossa ja tehdä asuntoon remonttia. He olivat käyneet samalla matkalla kaikki kolme myös Italiassa, ja asianomistaja B oli yksin maksanut kaikki kaikkien kolmen matkakustannukset. Vastaaja A oli suositellut asianomistaja B:lle varatuomari X:ää, joka oli tehnyt testamentin asianomistaja B:lle. Myöhemmin kyseinen henkilö on tehnyt uuden testamentin, jossa vastaaja A ei enää ole edunsaajana. Avio-oikeus oli välillä palautettu, koska vastaaja A oli sanonut, että siitä olisi jotain hyötyä. Tämänkin asiakirjan oli laatinut varatuomari X. Asianomistajalla B ei ole koskaan ollut tapana tehdä saldokyselyjä, koska kyselyt ovat maksullisia. Asianomistaja B oli joutunut jopa vuoden 2014 aikana lainaamaan rahaa pojaltaan, koska asunnon vastikkeita ja muita laskuja on ollut maksamatta. Asianomistaja B on lisäksi kertonut, että vielä syksyllä 2014, lähes vangitsemiseen asti, hän on uskonut vastaaja A:n rakastavan häntä. Hän on vastustanut edunvalvojan määräämistä ja uskonut poikiensa haluavan vain aiheuttaa äidilleen vahinkoa. He olivat vastaaja A:n kanssa myös yhdessä hakeneet lähestymiskieltoja useita ihmisiä, muun muassa hänen poikiaan vastaan. Vastaaja A ei ollut pitänyt siitä, kun rahantulo oli edunvalvojan määräämisen myötä loppunut. Jossain vaiheessa vastaaja A oli huutanut asianomistaja B:lle, ettei rakasta häntä enää. Asianomistaja B on käräjäoikeudessa ilmoittanut, että kyllä hän jo nyt ymmärtää, että vastaaja A on ainoastaan halunnut hyötyä hänestä.³⁷

Todistaja F on kertonut tunteneensa asianomistaja B:n joitain vuosia, ja hän oli esitellyt asianosaiset toisilleen helmikuussa 2014. Hän on ollut tekemisissä asianosaisten kanssa vuoden 2014 aikana ennen häitä melko paljon, ei lainkaan kesällä 2014 ja jälleen loppuvuodesta jonkin verran. Todistaja F:n mukaan asianosaiset ovat olleet riippuvaisia toistaan, vuorotellen rakastaneet ja riidellet ja käyttäneet kumpikin paljon alkoholia. Vastaaja A oli ollut huolissaan ja vihainen asianomistaja B:n alkoholinkäytöstä. Asianomistaja B oli kertonut todistaja F:lle vastaaja A:n raiskanneen hänet, mitä todistaja F:n oli ollut

³⁶ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

³⁷ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

vaikea uskoa. Todistaja on jälkeensä epäillyt, että vastaaja A:lla on ollut avioliitonsolmimisen suhteen taka-ajatuksia. Todista F on kertonut hänellä ja vastaaja A:lla olleen seksisuhde ennen tämän avioliittoa.³⁸

Todistaja G on kertonut tutustuneensa vastaaja A:han loppuvuodesta 2013 ja asianomistaja B:hen asianosaisten häiden jälkeen toukokuussa 2014. Hän oli tavannut asianosaiset yhdessä noin 10 kertaa. Todistaja G oli laittanut välit poikki molempiin asianosasiin kesällä 2014, koska he olivat riidelleet niin paljon, eikä vastaaja A:n ystävyys asiaomistaja B:n kanssa ole ollut pyyteetöntä. Todistaja G:n mukaan vastaaja on ollut talousasioissa epärealistinen ja ostanut aina parasta mahdollista, vaikka ei olisi ollut varaakaan. Vastaaja A oli todistaja G:n mukaan karkottanut asianomistaja B:n aikaisemmat ystävät ja tuttavat pois tämän luota. Todistaja G kertoo lisäksi ihmetelleensä muiden todistajien kanssa avioliiton solmimisen tarkoitusta, koska vastaaja A oli homoseksuaali. He ovat myös jälkikäteen epäilleet, että motiivi avioliiton solmimiseen on ollut hyötymistarkoitus. Todistaja E on kertonut, että ennen kuin hänen äitinsä oli tutustunut vastaaja A:han, he olivat olleet yhteydessä lähes päivittäin. Helmikuun 2014 jälkeen asianomistaja B oli jopa saattanut kieltää poikaansa tulemasta käymään luonaan ja kesäkuussa 2014 yhteydenpito oli lakannut lähes kokonaan. Nyt he ovat yhteydessä jälleen lähes päivittäin. Todistaja E kertoo, että asianomistaja B:n luona on asunut joitain henkilöitä aiemminkin. Alkoholia asianomistaja B oli käyttänyt melko runsaasti miehensä kuoleman jälkeen, mutta se oli vähentynyt ennen vastaaja A:han tutustumista. Asianomistaja B oli lahjoittanut todistaja E:lle sen asunnon, jossa hän asuu. Tästä oli sovittu jo yli 15 vuotta aikaisemmin. Todistaja E oli itse vuonna 2013 neuvonut asianomistaja B:tä ottamaan käänteisen laina, josta oli ollut tarkoitus nostaa vuodessa 15.000 euroa 10 vuoden ajan. Todistaja E lisäksi kertoi, ettei asianomistaja B ole hyvä tietokoneen käyttäjä, eikä ole mahdollista, että asianomistaja B olisi osannut suorittaa maksuja ulkomaisille pankkitileille. Todistaja E:lle oli tullut sellainen tunne, että häät oli yritetty salata, jonka vuoksi poikia ei ollut kutsuttu tilaisuuteen. Todistaja E kertoi vastaaja A:n uhkailleen häntä ja että vastaaja A oli hakenut asianomistaja B:n kanssa todistaja E:tä vastaan lähestymiskieltoa. Todistaja E:n väitettiin häirinneen, kiusanneen ja uhkailleen asianosaisia. Lähestymiskieltohakemus oli peruutettu. Todistaja E oli huomannut netistä, että molemmat Helsingin keskustan asunnot olivat olleet myynnissä, mutta myyntitarjous oli kuitenkin peruutettu ja siitä oli seurannut 12.00euron tappio. Varatuomari X on ollut vastaaja A:n tuttu ennen kuin hänestä on tullut asianomistaja B:n lakimies. Varatuomari X oli kuulemma sanonut, ettei asianomistaja B:n pitä olla yhteydessä poikiinsa. Asianomistaja B:n käsityksen mukaan vastaaja A on yhdessä todistaja F:n, ja varatuomari X:n kanssa huijannut häntä.³⁹

³⁸ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

³⁹ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

5.1.4 Tuomion perustelu ja riidattomat seikat

Asiassa on riidatonta, että asianomistaja B ja vastaaja A ovat tutustuneet helmikuussa 2014 siten, että heidät molemmat entuudestaan tuntenut, todistajana kuultu todistaja D, on esitellyt heidät toisilleen. Asianomistaja B on tutustumisaikana ollut 81-vuotias, varsin varakas leskirouva, jolla on kaksi aikuista poikaa. Hän on asunut Helsingissä omistamassaan asunnossa, joka on muodostunut kahdesta erillisestä asunnosta, joiden välinen väliseinä oli purettu. Hän on lisäksi omistanut kahden muun huoneiston hallintaan oikeuttavat asunto-osakkeet sekä osuuden kesämökkikiinteistöstä. Asianomistaja B oli vuonna 2013, eli jo ennen tutustumistaan vastaajaan, ottanut Hypoteekkiyhdistykseltä käänteisen lainan. Verotus tietojen mukaan asianomistaja B:n eläketulot ovat vuonna 2013 olleet 13171 euroa ja pääomatulot, jotka ovat muodostuneet saaduista vuokratuloista 6972 euroa. Vastaaja A on tutustumisaikana ollut työtön ja asunut asuntolassa. Hänellä on verovuonna 2013 ollut ansiotuloja 10760 euroa ja saatavia ulosotossa. Vastaaja A on lisäksi asetettu henkilökohtaiseen konkurssiin 6.2.2015. Asianomistaja B on antanut vastaaja A:lle luvan muuttaa asumaan luokseen heti tutustumisen jälkeen, sekä antanut tälle avaimet asuntoonsa ollessaan sairaalassa pian asianosaisten tutustumisen jälkeen. Vastaaja A:n homoseksuaalisuudella ei ole ollut merkitystä asianomistaja B:lle. Asianosaiset ovat menneet naimisiin 7.5.2014, eikä vihkitilaisuuteen ole kutsuttu asianomistaja B:n poikia. Asianosaiset ovat tehneet poissulkevan avioehdon 30.4.2014. Avio-oikeus on palautettu 16.7.2014. Uusi poissulkeva avioehto on tehty 16.10.2014. Helsingissä sijaitsevan asianomistaja B:n omistamat muutamat asunto-osakkeet on myyty 149.000 euron kauppahinnasta. Loppukauppahinta 134.000 euroa on suoritettu asianomistaja B:n tilille 28.7.2014. Helsingin käräjäoikeus on määrännyt asianomistaja B:lle edunvalvojan taloudellisten asioiden hoitamista varten 26.9.2014. Asianomistaja B on kuitenkin tällöin itse vastustanut edunvalvojan määräämistä, mutta Helsingin hovioikeus on 2.6.2015 ratkaissut asian samoin kuin käräjäoikeus. Käsiteltävänä olevan asian aikana asianomistaja B on ilmoittanut muuttaneensa mielensä, ja nyt pitävänsä edunvalvojan määräämistä oikeana ratkaisuna.⁴⁰

5.1.5 Käräjäoikeuden lopputulos

Käräjäoikeus katsoo selvitetyn, että vastaaja A on hankkiakseen itselleen oikeudetonta hyötyä erehdyttänyt asianomistaja B:n luuleman, että vastaaja A rakastaisi häntä ja pitäisi hänestä huolta, ja että he muuttaisivat yhdessä asumaan ulkomaille, vaikka vastaaja A on ainoastaan halunnut hyötyä taloudellisesti asianomistaja B:n kustannuksella. Asianomistaja B on erehtynyt luulemaan saavansa huolenpitoa ja rakkautta ja avioitunut vastaaja A:n kanssa. Vastaaja A:n toimesta on jopa realisoitu asianomistaja B:n omaisuutta ja varoilla on hankittu

⁴⁰ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

tavaroita ja matkoja, sekä vastaaja A on saanut lahjoja, rahaa käteisenä, tilille ja velkojen maksuun sekä täyden ylläpidon. Lisäksi vastaaja A on vielä yrittänyt realisoida asianomistaja B:n kahden huoneiston hallintaan oikeuttavia asunto-osakkeita. Vastaaja A:n petollinen menettely on aiheuttanut asianomistaja B:lle taloudellista vahinkoa yli 115.000 euroa ja vahingon vaaraa vielä lähes 600.000 euroa. Kyseisessä petoksessa on tavoiteltu ja aiheutettu huomattavaa ja erityisen tuntuva vahinkoa ja se on tehty käyttäen hyväksi asianomistaja B:n ikää ja sairauteen liittyvää harkintakyvyn heikkenemistä. Petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, koska vastaaja A on käyttänyt hyväkseen asianomistaja B:n häntä kohtaa tuntemaa luottamusta, sekä toiveita yhteisestä elämästä. Vastaaja A:n teolla on hävitetty erittäin lyhyessä ajassa sellaista omaisuutta, joka aikaisemmin on ollut turvassa asuinhuoneiston hallintaan oikeuttavissa osakkeissa ja tuottanut asianomistajalle säännöllisiä vuokratuloja. Vastaaja A on täten syyllistynyt törkeään petokseen. Vahingonkorvaukset vastaaja A veloitetaan suorittamaan asianomistaja B:lle vahingonkorvauksena vaaditut 111.000 euroa laillisine korkoineen viimeisestä asianomistaja B:n tililtä tapahtuneesta nostosta eli 18.8.2014 lukien. Lisäksi Helsingin kärjäoikeus on tuominnut vastaaja A:n aiemmasta menettelystä, josta on aiheutunut Helsingin kaupungille 4908,20 euron vahinko, mikä määrä vastaaja A:n on korvattava asianomistajalle laillisine korkoineen.⁴¹

5.1.6 Hovioikeuden ratkaisu valitukseen

Helsingin hovioikeus on päättänyt tapauksessa, että Kärjäoikeuden tuomiota ei muuteta. Vastaaja veloitetaan suorittamaan asianomistaja B:lle korvaukseksi oikeudenkäyntikuluista hovioikeudessa 2.145,20 euroa. Korvaukselle on maksettava korkolain 4 §:n 1 momentin mukaista viivästyskorkoa kuukaudenkuluttua hovioikeuden tuomion antamispäivästä lukien. Valtion varoista maksetaan varatuomarille vastaaja A:n avustamisesta hovioikeudessa kohtuulliseksi harkitut 2.337,50 euroa, korvaukseksi kuluista vaaditut 19,78 euroa ja arvonalisäveron määränä 565,75 euroa.⁴²

6 Rakkaushuijaukset mediassa

Rakkaushuijaukset ovat viime vuosina yleistyneet rajusti ja ihmisiä varoitellaan näistä usein, etenkin median välityksellä. Vuonna 2017 Danske Bank teetti kyselyn 8 000 ihmiselle, josta ilmeni, että suomalaiset ovat erittäin hyvin tietoisia mahdollisista uhista internetissä ja he tietävät, että millaisia vaaroja muun muassa tietoturvaan liittyy, sekä kuinka niiltä voi suojautua. Ongelmallista suomalaisten kohdalla on kuitenkin se, että he eivät välttämättä tunnista rakkaushuijausta, tai muuta tietojen kalasteluhuijausta silloin, kun se osuu omalle

⁴¹ Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

⁴² Helsingin hovioikeus 2016, diaarinumero R15/2227.

kohdalle. Suomalaisia onkin piinannut vuodesta 2015 alkaen yleistyneet toimitusjohtaja- ja rakkaushuijaukset, joista mediassa on käyty laajaa keskustelua.⁴³

Perinteisen median lisäksi, myös Yle on tehnyt dokumentteja koskien rakkaushuijauksia. Dokumenttien tarkoitus on tavoittaa mahdollisimman laaja-alaisesti eri palvelu-, sekä tiedotuskanavia käyttäviä ihmisiä. Näissä dokumenteissa tyypillistä on seurata nettirikollisuuden jälkiä ympäri maailman. Mediaa on viime aikoina kiinnostanut rakkaushuijaukset jopa niin paljon, että esimerkiksi BBC:n tutkivan journalismin Panorama-dokumentissa ”Nettirakkauden kallis hinta”, toimittaja päätti virittää itse ansan nettirikolliselle tutkiakseen rakkaushuijausilmiötä omakohtaisen kokemuksen kautta. Toimittaja halusi dokumentissa saada yhteyden huijariin ja päätti luoda oman huijausprofiilin nettiin. Rakkaushuijaukset voivat olla uhrille todella kipeä henkilökohtainen asia, josta halutaan mieluummin vaieta, kuin puhua ja näin ollen median voi olla haasteellista saada rakkaushuijausten uhreja haastateltaviksi aiheen tiimoilta. Nykyään media tekeekin salapoliisityötä tutkiakseen ilmiötä BBC:n Panorama-dokumentin mukaisesti.⁴⁴

Suurten mediakanavien ja lehtien lisäksi myös pikkupaikkakuntien paikallislehdet ovat päätyneet kirjoittelemaan uutisia koskien rakkaushuijauksia. Vuonna 2020 Ylöjärven uutiset kirjoittivat paikallislehdessään rakkauspetoksien arkipäiväisyydestä, jota Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario Jussi Pilviö toi poliisin näkökulmasta tarkemmin esiin.⁴⁵ Koska rakkaushuijauksen uhrit ovat useimmiten yli 40-vuotiaita tai jopa ikäihmisiä, koetaan paikallislehdet hyväksi viestintäkanavaksi myös varttuneemmalle ikäpolvelle.⁴⁶ Median tulee kuitenkin huomioida, että uhri voi olla minkä ikäinen tahansa, joten viestintää huijauksista tulee toteuttaa useita eri kanavia pitkin, tavoittaakseen kaikki eri ikäryhmät.

6.1 Poliisin ja pankkien varoitukset

Poliisit ja pankit ovat tehneet viime vuosina aktiivista yhteistyötä rakkaushuijauksista tiedottamisessa, sekä varoittamisessa. Netistä löytyy kansalaisille kymmeniä poliisin ja pankkien ylläpitämiä sivustoja, joissa opastetaan kuinka toimia, mikäli henkilö epäilee joutuneen rakkausrikoksen uhriksi. Vuonna 2017 verkossa esiintyi rikosentorjuntakilpailu-hanke, jossa Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen edustajat olivat suunnitelleet mallia rakkaushuijauksiin puuttumisiksi. Rikosuhripäivystys ja Nordea suunnittelivat yhteistyössä yhteydenottomalleja rakkaushuijausten uhrien auttamiseksi, sekä tietoa ja ohjeita

⁴³ Yrittäjät, 4.12.2017.

⁴⁴ Yle, 15.07.2019.

⁴⁵ Ylöjärven uutiset, 2020.

⁴⁶ MTV uutiset, 06.03.2020.

rakkaushuijauksista, jotka koottiin rikosuhripäivystyksen toteuttamalle nettisivustolle. Poliisit ja pankin toimihenkilöt kokevat, että rakkaushuijauksia on vaikea estää tai katkaista ja tämän lisäksi ne työllistävät tätä nykyään paljon poliisia. Monesti uhrit eivät itse usko tulleen huijatuiksi ja tämän vuoksi myös pankit joutuvat haasteelliseen asemaan mahdollisten rahansiirtojen lähetyksissä huijarille. Rikoksentorjuntakilpailu-hankkeessa pankin tarkoitus oli ottaa asiakkaaseen yhteyttä, kun asiakkaan tililtä huomattiin epäilyttäviä siirtoja esimerkiksi ulkomaille ja ottaa asiakkaan kanssa puheeksi huijauksen mahdollisuus. Yhteydenoton jälkeen asiakkaalle lähetettiin sähköpostiviesti, jossa oli tietoa ja ohjeita asiakkaalle sekä linkki RIKU: n eli rikosuhripäivystyksen rakkaushuijauksista kertovalle sivustolle. Pankki voi nykyään hyödyntää poliisin ja RIKU: n kehittämiä malleja puheluissa ja sähköposteissa, sillä asiakasta pyritään lähestymään aina sillä tavalla, että hän itse herää tilanteeseen ja ymmärtää tulleen huijatuksi. Kansallisen rikoksentorjuntakilpailun raati kiitteli vuonna 2017 hankkeen ajankohtaisuutta.⁴⁷ Hankkeessa oli hyvät ainekset rikoksentorjunnalliseen vaikuttavuuteen ja hankkeen mallissa annettiin tärkeää tukea petoksen uhreille.

Poliisit jakavat hyvin avoimesti rakkaushuijauksien vaaroista tietoa ja ovat osallistuneet omien nettikanaviensa lisäksi myös eri iltapäivä- ja aikakauslehtien haastatteluihin aiheesta. Keskusrikospoliisin kyberrikostorjuntakeskuksen päällikkö, rikostarkastaja Mikko Rauhamaa huomauttaa maaseuduntulevaisuus lehdessä, että rakkauspetosten määrän kasvu liittyy suuremmissa kuvissa siihen, että ylipäättään kaikenlaisten petosten, erityisesti nettipetosten määrä on kasvanut. Rikostarkastaja Rauhamaa kertoo, että poliisi on alkanut tilastoimaan rakkauspetoksia todellisuudessa vasta vuonna 2020, joten asiasta ei ole olemassa mitään pitkän aikavälin tilastoa tai dataa. Kuitenkin tiedetään, että rakkauspetosten määrän kasvu on jatkunut jo pitkään. Vuoden 2019 takaiseen tilanteeseen verrattuna kaikkien petosten määrä oli kasvanut yli kolmanneksen vuoteen 2021 mennessä. Rakkaushuijaukset ja -petokset ovat itsessään niin suuri ryhmä, että sen perusteella voidaan sanoa näiden kasvavan yhtä lailla kuin muutkin petokset. Poliisikin haluaa huomauttaa, että petosmääriä arvioitaessa on syytä huomioida myös se, että vain osa tai jopa murto-osa niistä tulee poliisiin tietoon. Vaikka rakkauspetokset ovat säännöllisin väliajoin esillä mediassa, pankkien sivustoilla, sekä poliisin omilla sivuilla, niin otollisia uhreja huijareille löytyy edelleen. Tähän vaikuttaa ensinnäkin se, että huijareiden työjälki on parantunut, sekä se, että aktiivisten internetin ja sitä kautta sosiaalisen median käyttäjien määrä kasvaa joka vuosi.⁴⁸

⁴⁷ RIKU, 2017.

⁴⁸ Maaseudun tulevaisuus, Tuominen, 17.01.2021.

6.2 Keskustelupalstojen rakkaushuijaukset

Nykyään eri sosiaalisen median ryhmät ja keskustelupalstat toimii suosittuna verkkoalustana rakkaushuijauksista keskusteluun. Facebookin naistenhuoneryhmästä löytyy hakusanalla ”rakkaushuijaus”, useampia aloituksia, joissa alla on kymmeniä kommentteja siitä, kuinka jollekin läheiselle tai tutulle on tapahtunut vastaavalla tavalla, sekä vinkkejä muille uhreille tai uhrien läheisille, kuinka tapahtunutta rikosta voisi lähteä selvittämään. Googlettamalla rakkaushuijaus, netistä löytyy eri anonyymejä keskustelupalstoja, kuten Suomi24 ja vauva.fi, joissa jaetaan huijareiden nimiä ja kysellään mielipiteitä voisiko nettituttavan tarina ollakin totta, vai onko henkilö mahdollisesti joutunut huijauksen uhriksi. On tärkeää rakkaushuijausten uhrien näkökulmasta, että myös näitä anonyymejä keskustelupalstoja on vielä olemassa vastaavia keskusteluja varten, sillä aihe voi olla erittäin arka puhua omilla kasvoillaan tai nimellä, vaikka uhri kiperästi kaipaasi tukea ja apua asiaan. Yksi yhteinen nimitys rakkaushuijauksille keskustelupalstoilla käytyjen keskustelujen perusteella on nigerialaiskirjeet.

Nigerialaiskirjeet ovat saaneet nimensä alkuperämaanmukaisesti. Aluksi tällaisia kirjeitä tuli Nigeriasta, mutta nykypäivänä lähetysmaa kirjeille voi olla mikä tahansa. Kirjeitä on liikkeellä lukuisia eri versioita ja niitä voi saada jopa tavallisena paperikirjeenä. Kaikissa näissä kirjeissä on yhteinen piirre, joka on luvattu palkkio, jonka uhri tulee saamaan, kunhan ensin maksaa etumaksuja, kuten kuljetuskustannuksia. Peitetarinoiden aiheina kirjeissä voi olla avunpyyntö, yllättävä perintö, timantti- ja asekauppa tai rahansiirto.⁴⁹ Vaikka kyseessä on kaksikymmentävuotta sitten alkanut ilmiö, tätä vanhaa nimitystä käytetään edelleen netin keskustelupalstoilla.

Vauva.fi sivustolla keskustelualoituksessa anonyymi kirjoittaja kysyi neuvoja mahdolliseen rakkaushuijaukseen ystävän puolesta. Kyseisen kirjoittajan ystävä oli löytänyt netistä miehen, joka väitti olevansa rikas insinööri. Rikkaudesta huolimatta, kyseinen mies pyyteli aloittajan ystävältä rahaa passiin ja muihin elämisen asioihin, eikä ystävä uskonut, että kyseessä voisi olla huijaus. Aloittaja oli huolissaan ystävästään ja halusi kysellä neuvoja tilanteeseen muilta ihmisiltä. Keskustelupalstasta pystyi selkeästi huomaamaan, että aloitukseen oli tullut useita kymmeniä kommentteja vastaavista kokemuksista, jotka tukivat tietoa huijausten yleistymisestä. Eräs anonyymi henkilö kirjoitti keskustelupalstalla, että ”tunnen kaksi ihmistä jotka ovat hakshtaneet. Toinen oli työkaverini, joka lähetteli vielä paljastuksenkin jälkeen kyseiselle tyypille rahaa, vaikka poliisikin oli sanonut, että kyseessä on huijaus. Työkaverin isä vaati naista tekemään rikosilmoituksen huijarimiehestä”. Kokemuksestaan kirjoittanut henkilö

⁴⁹ Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 7.5.2014.

kertoi, että hänellä meni tämän naisen kanssa ystävyssuhde poikki, kun hän ei ollut suostunut lainaamaan ystävälleen rahaa, jonka olisi lähettänyt tälle timanttikauppiaille.⁵⁰ Anonyymien kirjoittama tarina vahvistaa tietoa uhrin suuresta häpeästä myöntää tullessa huijatuksi, vaikka jopa poliisi olisi tämän jo uhrille kertonut. Kaikki keskustelupalstoilla käydyt tarinat voivat auttaa henkilöitä, jotka ovat nyt vastaavassa tilanteessa tai edes empivät voisiko kyseessä olla huijaus.

6.3 Ilta- ja aamulehtien rakkaushuijaus uutiset

Ilta- ja aamulehdet ovat toimineet aktiivisena rakkaushuijauksista varoittavana tiedottajana jo useita vuosia. Ilta-Sanomat, Helsingin sanomat, aamulehti sekä Iltalehti ovat Suomen luetuimpia sanomalehtiä, jolloin heidän roolinsa on merkityksellinen kansalaisten tiedottamisessa yhteiskunnallisesti ajankohtaisissa asioissa. Ilta- ja aamulehdet ovat lisänneet rakkaushuijauksista uutisointia huomattavasti viime vuosien aikana, joka käy ilmi hakemalla lehtien sivustoilta rakkaushuijauksiin liittyviä uutisia. Iltalehden viimeisin uutinen koskien rakkaushuijauksia oli helmikuulta 2021 ja Ilta-Sanomien elokuulta 2021. Tätä Ennen Ilta-Sanomat ovat uutisoineet aiheesta suuremmin tammikuussa 2021, syyskuussa 2020 ja tammikuussa 2019. Helsingin sanomien uutisointi aiheesta on ollut runsasta, sillä Helsingin sanomat ovat muun muassa viime vuonna uutisoineet rakkaushuijauksista neljä kertaa ja tätä ennen jokaisena vuonna 2015 vuodesta lähtien, ainakin vähintään kerran.

Helsingin sanomat uutisoivat 2019 Tuula Visasta, joka on seitsemänkymmentävuotias ja hän jahtaa kotoaan käsin internetin rakkaushuijareita ja auttaa näiden uhreja. Osa huijatuista on menettänyt koko omaisuutensa, kun he ovat uskoneet nettirakkautensa vilpittömyyteen. Visa aloitti internetin käytön kahdeksan vuotta sitten, kun hän hankki itselleen tietokoneen. Visa oli ihmetellyt Facebookin erikoisia ystäväpyyntöjä komeilta ulkomaalaisilta miehiltä ja oli päättänyt ryhtyä selvittämään, mitä näiden epäilyttävien profiilien taustalla oikein oli, eikä totuus profiilien taustalla harmillisesti kestänyt päivänvaloa. Nykyään Visa taistelee internetissä tuhoisaa jälkeä tekeviä rakkaushuijareita vastaan ja hänellä on ainoastaan aseinaan oranssi läppäri, sekä lila simpukkakännykkä. Visa kertoo uutisessa, että häneen on otettu yhteyttä noin 1 500 rakkaushuijarin takia, joiden taustalla on huijattuja suomalaisia ja se on vain jäävuoren huippu. Tuula Visa arvioi oman kokemuksensa mukaisesti, että 90 prosenttia uhreista on naisia, pääosin 58-85-vuotiaita. Visa kertoo kuullessaan tarinoita, joissa osa uhreista on menettänyt koko omaisuutensa, kun he ovat uskoneet nettirakkautensa vilpittömyyteen ja lupauksiin maksaa kaikki rahat takaisin moninkertaisina. Nämä uhrin ovat jopa päätyneet myymään talonsa, mökkinsä ja metsänsä. Uhrit ovat saattaneet juuri erota ja

⁵⁰ Vauva.fi, 2021.

ottaa suuria lainoja, jotka ovat lähettäneet huijareille. Visa kertoo, että hän saattaa istua aamusta iltaan tietokoneen ääressä jahdaten nettihuijareita ja kun hän sellaisen bongaa, hän kirjoittaa tämän Facebook-seinälle, että ”tässä on huijari, varokaa”. Visa kehoittaa huijatuksi tulleita viimeistään rahapyyntöä jälkeen kysymään rohkeasti lähipiiriltä, mitä mieltä he ovat tapauksesta.⁵¹ Helsingin sanomien uutinen kuvastaa, miten rakkaushuijauksista uutisoidaan suuressa valtakunnanmediassa.

7 Suomen rikosoikeuden soveltaminen ulkomailla tehtyihin rikoksiin

Rikosprosessin edellytyksenä voidaan pitää sitä, että juttu käsitellään toimivaltaisessa suomalaisessa tuomioistuimessa. Jotta syyte ulkomailla tapahtuneesta rikoksesta voidaan nostaa suomalaisessa tuomioistuimessa, edellytetään että yksi tai useampi liittymäsääntö soveltuu kyseiseen tapaukseen. Tästä syystä johtuen tarvitaan kriteereitä sen määrittämiseksi, milloin rikos on tehty Suomessa. Kaiken kaikkiaan rikosta on huomattavasti helpompi tutkia, kun se on tehty Suomessa eikä ulkomailla. Jatkuvilla rikoksissa pidetään yllä tietynlaista lainvastaista tilaa. Kyseinen tila voi jatkua useissa maissa ja mikäli näin tapahtuu Suomessa, rikos on katsottava tehdyksi myös Suomen alueella. Rikos voidaan toteuttaa myös osavaiheittain, jolloin kunkin osateon tapahtumapaikka on rikoksen tekopaikka. Esimerkkinä osateosta voidaan pitää tapausta, jossa petoksessa erehdyttäminen tapahtuu Norjassa taloudellisen vahingon ilmetessä kuitenkin Suomessa. Petokset etenkin rakkauspetokset tapahtuvat usein internetissä, jolloin on luonnollista katsoa, että kyseinen rikos on tehty siellä maassa missä rikoksen toimintaa johdetaan. Rikoslaki (39/1889) määrittää kuitenkin, että jos rikoksen tekopaikasta ei ole varmuutta, rikos katsotaan tapahtuneen Suomessa, mikäli on perustellusti syytä olettaa, että rikos on tehty Suomen alueella. Lisäksi Suomen kansalaisen ulkomailla tapahtuva rikos, tulee käsitellä soveltaen Suomen lakia.⁵² Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi (HE 1/1996) ehdotettiin, että Suomen lainsäädäntö vastaisi paremmin kansainvälisen oikeuden vaatimuksia. Esityksessä ehdotettiin, että Suomalaisten ulkomailla tekemään rikokseen sovellettaisiin Suomen lakia, jos se olisi rangaistava myös tekopaikan lain mukaan ja samalla edellytyksellä Suomen lakia voitaisiin soveltaa vieraan valtion pyynnöstä muuhunkin ulkomailla tehtyyn rikokseen, josta Suomen lain mukaan saattaisi seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus.⁵³

⁵¹ Helsingin sanomat, 18.4.2019.

⁵² Frände 2011, 291-295.

⁵³ HE 1/1996 vp, 1-4.

8 Rakkaushuijauksien teon profiili

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan petoksia, lieviä petoksia ja törkeitä petoksia, jotka on toteutettu käyttäen uhrin tunteisiin vetoavia huijaustarinoita, joista voidaan käyttää nimitystä rakkaushuijaukset. Petosten määrät on 2000-luvulla jopa kaksinkertaistuneet ja yhä useammat niistä on verkossa tapahtuvia huijausviestejä. Nykypäivän tekniikka, sekä sosiaalisen median laaja-alainen käyttö on luonut petoksille erityisen helpon maaperän, joka mahdollistaa anonyymin, sekä väärennetyllä profiililla toimimisen. Tämä tarkoittaa, että yhtäaikaaisesti saman rikoksen uhriksi voi joutua eri sukupuolta omaavat ja eri ikäiset henkilöt ympäri maapalloa. Ei ole lainkaan harvinaista, että poliisit tutkivat netissä tapahtuneita petossarjoja, joissa tekijällä on voinut olla satoja ja jopa tuhansia uhreja. Petoksen uhriksi joutuminen tuottaa useimmiten selkeää taloudellista menetystä, jota voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta saada takaisin. Tämä johtuu siitä, että vaikka rikoksentekijä saataisiin kiinni ja tuomittua oikeudessa vahingonkorvauksiin, voi korvausten saaminen tekijältä olla erittäin haasteellista. Petoksen tunnusmerkit voi käytännössä täyttyä jo yhteydenottopyyntöön vastaamisessa, pitkän nettisuhteen aikana, tai yhteisessä arjessa läheisen kanssa. Yhteinen piirre kaikissa on, että petoksen uhri on joutunut hyväksikäytetyksi luottaessaan toiseen, ja hänet on saatu toimimaan hyväuskoisesti vastoin omaa etuaan, kuten lahjoittamaan rahaa tekijälle tai antamaan tunnistetietoja tililleen. Petosrikoksen tekijät ovat usein taitavia ja osaavat pitkittää luottamusta ja toimia niin, ettei uhri osaa vaatia esimerkiksi dokumentteja tapahtumista. Petoksen uhriksi joutuneen on tärkeä kuitenkin muistaa, että mahdollisten omien kirjallisten todisteiden vähyys ei koskaan estä rikosilmoituksen tekemistä. Yhteisiä piirteitä petoksissa ja etenkin rakkauspetoksissa on uhuriin otettu yhteys sosiaalisen median kautta lähes poikkeuksetta. Tämän lisäksi, myös kasvokkain tapahtuvia huijauksia esiintyy yhä useammin. Huijarit eivät ole kovinkaan usein samasta maasta huijatun kanssa ja näin ollen he kertovat uhrilleen yhteydenoton jälkeen haluavansa yhteisen tulevaisuuden uhrin kotimaassa. Yhteisiä piirteitä huijauksille lisäksi on, että huijarit tahtovat lähettää suuren summan rahaa uhrilleen, mutta ennen tätä huijarille on lähetettävä rahaa, tai muuta arvokasta materiaalia siirron toteuttamiseksi.⁵⁴

Huijareilla on aina valmis tarina, jota he noudattavat säntillisesti kaikkien huijaamiensa ihmisten kanssa. Useimmiten uhrit ajattelevat kirjoittelevansa kiireisen ja rennon amerikkalaisupseerin tai öljynporauslautalla työskentelevän miehen kanssa, joka on ulkomailla pahassa pinteessä. Todellisuudessa taustalla on henkilö tai jopa suurempi joukko henkilöitä, jotka toimivat vuorotyöläisten tavoin jatkuvassa valmiudessa kirjoittamaan ja lypsämään rahaa uhreiltaan. Huijari on usein rikoksien ammattilainen ja pyrkii varmistamaan, ettei kiinni jäämisen riskiä synny. Yhtenä oleellisimpana yhtenevänä tekijänä

⁵⁴ Rikosuhripäivystys, petos, 2019.

rakkaushuijauksissa on, ettei uhri saa kertoa lähimmäisille mitään rahälähetyksistä tai tilisiirroista. Huijareilla on tapana kertoa etukäteen tarkat ohjeet siitä, miten muun muassa pankkivirkailija voidaan vakuuttaa siirtojen aitoudesta niistä kysyttäessä. Harmillisesti kaiken uskova uhri myös päätyy tekemään kaiken tämän huijarilta saatujen ohjeiden mukaisesti. Oleellista huijauksen tunnistamisessa on saman kaavan toteutus, johon sisältyy ensin tuntemattoman henkilön valokuvan varastaminen internetistä, jonka ympärille kehitetään valeprofiili. Lopulta kun huijari saa jonkun hyväksymään valeprofiilin ystäväpyynnön, esittelee hän itsensä kutakuinkin näin: ”Hei, etsin Facebookista kaveriani ja törmäsin kauniiseen kuvaasi, enkä kyennyt vastustamaan kiusausta pyytää sinua kaverikseni.” Tämän jälkeen huijari pyrkii kartoittamaan uhrin omaisuuden kyselemällä hänen elämästään yksityiskohtaisia tietoja. Lopulta huijari keksii nyyhkytarinan ja tunnustaa jatkuvasti rakkauttaan uhria kohtaan. Toisinaan huijaaminen voi olla jopa niin rajua, että mukaan sotketaan uskonnolliset asiat ja pyritään vetoamaan uhrin tunteisiin uskon kautta. Kun huijattu on langennut koukkuun, huijari aloittaa rahan pyytämisen, johon voi mennä päiviä tai viikkoja riippuen siitä, kuinka helposti uhri saadaan luottamaan huijariin. Huijari voi myös pyrkiä käyttämään ”maksa ensin vähän, niin saat kohta paljon enemmän” -huijausta, johon ihmismieli saattaa sortua pelkästä ahneudesta. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta voisi olla viesti, jossa huijari kertoo lähettävänsä koko omaisuutensa uhrille turvaan, mutta ensin uhrin pitää maksaa useiden tuhansien eurojen tullimaksu. Tämän jälkeen omaisuus tuppaa juuttumaan lähes poikkeuksetta kuitenkin tulliin, ja tarvitaan lisää tullimaksuja. Pahimmissa tapauksissa huijattu ei saa rahojaan enää koskaan takaisin ja huijattu on voinut syyllistyä tietämättään jopa rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen. Huijauksen uhriksi voi tänä päivänä joutua kuka tahansa ja etenkin surffaillessa netissä on oltava erityisen tarkkana.⁵⁵

⁵⁵ Helsingin sanomat, 2017.

Rikos	2015	2016	2017	2018	2019 ²⁾
1) Rikokset ja rikkomukset yhteensä ¹⁾	817 307	823 449	861 921	873 415	760 900
2) Rikoslakirikokset	472 646	466 858	438 373	443 525	447 389
A. Omaisuusrikokset	235 945	230 174	210 773	206 961	213 220
Murrot yhteensä	34 178	33 251	29 754	28 254	29 671
Asuntomurrot	5 969	5 300	4 770	4 922	4 552
- vapaa-ajan asunnosta	1 684	1 227	1 512	1 200	1 184
- muusta asunnosta	4 285	4 073	3 258	3 722	3 368
Liikemurrot	4 081	3 329	3 034	2 927	2 957
Moottoriajoneuvomurrot	9 484	8 654	7 650	6 972	7 359
Muut murrot	14 644	15 968	14 300	13 433	14 803
Moottoriajoneuvon luvattomat käytöt ja anastukset, moottorikulkuneuvon käyttövarkaudet yhteensä	7 435	6 700	6 103	5 795	5 745
Ryöstöt yhteensä	1 546	1 673	1 640	1 701	1 823
Vahingonteot yhteensä	37 705	35 170	33 466	30 448	30 113
Kavallukset yhteensä	2 832	2 924	3 149	3 385	3 477
Petokset yhteensä	25 526	25 065	23 380	24 483	28 016
- törkeä petos	1 441	1 422	1 429	1 692	2 000
B. Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	36 005	36 094	35 744	36 074	35 818
Tappo, murha tai surma	96	78	73	85	75
Tapon, murhan tai surman yritys	299	311	348	355	322
Pahoinpitelyt yhteensä	33 661	33 769	33 535	33 639	33 509
- törkeä pahoinpitely	1 563	1 592	1 581	1 609	1 593
C. Seksuaalirikokset	2 955	3 327	3 269	3 779	4 356
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	1 225	1 242	1 168	1 373	1 796
Raiskaus	1 043	1 160	1 245	1 393	1 455
D. Rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan	12 743	13 399	12 355	12 482	12 660
Virkamiehen (väkivaltainen) vastustaminen	1 717	1 883	1 723	1 895	1 963
Haitanteko virkamiehelle	1 809	1 852	1 525	1 542	1 466
L. Liikenne rikokset	129 684	121 235	110 292	116 411	109 668
Rattijuopumukset yhteensä	17 620	17 308	17 685	19 006	18 640
Huumausainerikokset yhteensä	23 410	25 082	27 777	29 140	31 319
- törkeä huumausainerikos	1 071	1 179	1 282	1 251	1 471

Kuvio 2: Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilasto vuosilta 2015-2019. Tilastosta voidaan päätellä, että petosrikokset ovat olleet tasaisesti nousussa viime vuosina, myös törkeiden petosrikosten osalta.⁵⁶

9 Rakkaushuijauksen tekijän profiili

Valtaosa rakkaushuijauksista tehdään ulkomailta käsin, mutta myös kotimaiset rikolliset ovat löytäneet internetin ja ihmisten yksinäisyyden luomat mahdollisuudet. Rakkaushuijarit esittävät unelmien puolisoita ja pyrkivät saavuttamaan huijauksen kohteena olevan luottamuksen. Kun luottamus on saatu rakennettua, huijari pyytää kohteeltaan rahaa erilaisin verukkein ja pyrkii tavoittelemaan ainoastaan taloudellista hyötyä itselleen. Rakkaushuijari ei välttämättä ole yksittäinen henkilö, vaan kyseessä saattaa todellisuudessa olla ryhmä useita rikollisia, jotka työskentelevät todella ammattimaisesti yö- ja päivävuoroissa ja huijaavat samaan aikaan lukuisia ihmisiä. Rakkaushuijareiden toiminta on tyypillisesti järjestäytynyttä ja ammattimaista. He saattavat tehdä keskusteluistaan uhrien kanssa jopa muistiinpanoja,

⁵⁶ Suomen virallinen tilasto, oikeus, 2020.

jotta tarinaan ei pääse syntymään ikäviä aukkoja. Uhreilta saaduilla varoilla huijarit rahoittavat rikollista elämäntapaansa, sekä jatkavat huijaamista. Huijarin kohteena olevia miespuolisia henkilöitä lähestyvät usein Itä-Euroopassa asuvat naishenkilöt. Heidän profiilinsa kuvaukseen kuuluu tyypillisesti erittäin viehättävä ulkomuoto ja huomattavasti nuorempi ikä kuin uhrilla. Nämä huijarit lupaavat tulla tapaamaan miestä, mutta ennen tätä tarvitsevat rahaa passiin, viisumiin, lentolippuihin, sekä yleisiin matkakuluihin. Naishuijattuja lähestyvät tyypillisesti armeijan palveluksessa, lääkärinä tai öljynporauslautalla työskentelevät miehet. Huijarit painottavat uhrilleen olevansa huomattavan varakkaita ja lupaavat maksaa kaikki kulut takaisin heti, kun pääsevät matkustamaan Suomeen ja yhteinen elämä on valmis alkamaan. Rakkaushuijari ei koskaan kykene soittamaan videopuheluita, sillä huijarin kamera on rikki tai hän on suorittamassa armeijan salaista operaatiota, ja videopuhelut ovat siksi kiellettyjä. Rakkaushuijari ei myöskään koskaan voi käyttää omaa pankkitiliään, jonka vuoksi hän tarvitsee lainaa päästäkseen tapaamaan uhriaan. Huijari kertoo yleensä odottavansa uhrin tapaamista malttamattomasti ja pyytää lähettämään rahaa luotetun henkilön tai asioidenhoitajansa tilille. Huijari voi kertoa olevansa esimerkiksi öljynporauslautalla Barentsinmerellä, mutta saattaa pyytää tekemään tilisiirron vaikkapa belgialaiselle tai nigerialaiselle tilille.⁵⁷

Matchi Tinderissä, tai kaveripyyntö Facebookissa, jonka lähettäjä on amerikkalainen sotilas, laivanvarustaja, lääkäri, malli tai arkkitehti, sekä henkilö on selkeästi keskivertoa komeampi ja varakkaampi, ovat tyypillisimpiä huijarin elementtejä, joiden esiintyessä hälytyskellojen tulee soida. Vaikka huijari olisi ulkomaalainen, kuten Pohjois-Amerikasta, hänellä usein on suomalaisia sukujuuria puheidensa mukaan, jonka vuoksi kiinnostus Suomeen muuttamisesta on korkealla. Huijari tekee taustatutkimuksen uhrista ja kertoo olevansa samanlaisessa elämäntilanteessa tämän kanssa, kuten juuri eronnut, leski tai muuten vain yksinäinen. Huijarilla saattaa olla jopa juuri sama määrä lapsia, kotieläimiä, harrastuksia ja hän ei ole deittipalstojen tyypillinen kahviseuran etsijä.⁵⁸

10 Rakkaushuijauksen uhrin profiili

Usein ajatellaan, että rakkaushuijaukset iskevät varomattomiin ja sinisilmäisiin henkilöihin, eikä itselle voi koskaan sattua mitään vastaavaa, etenkin jos on korkeasti koulutettu henkilö, joka on lukenut mediasta varoittavia esimerkkejä rakkaushuijauksista aiemminkin. Kun ihminen ihastuu ja rakastuu, rationaalinen ajattelu ja päätöksenteko heikkenevät. Ihmisen voidaan ajatella muuttuvan ikään kuin ”oikeustoimikelvottomaksi”, sillä rakkaus

⁵⁷ Osuuspankki, 2021.

⁵⁸ Poliisi, 8.9.2020.

saattaa olla sokea ja täysin umpikuuro. Uhrien ystävät ja lähipiiri saattavat varoittaa jopa huijarista, mutta huijattu uskoo rakkauden sokaisemana mieluummin uutta nettituttavuutta. Huijatulla uhrilla saattaa käydä jopa ajatus ystävän kateudesta itseään kohtaan, kun kerrankin onni tuntuu olevan potkaissut, jolloin uhri saattaa heittää ystävyys tai muun läheisen ihmissuhteen tunkiolle uuden nettirakkauden tieltä. Rakkaushuijarin uhriksi voi joutua siis kuka tahansa, eivätkä yhteiskunnallinen asema tai korkeakoulututkinto ole tässä tapauksessa suojaavia tekijöitä.⁵⁹

Uhri on useissa tapauksissa ehtinyt avustaa rakkaushuijaria jopa lainarahalla, eikä pankki välttämättä anna enää uutta lainaa. Tämän jälkeen huijauksen uhri kääntyy useimmiten läheistensä puoleen ja näissä tilanteissa ystävä tai sukulainen usein sanoo, että rakastunut nainen saattaisi olla huijauksen uhri. Jokainen haluaa tuntea olevansa elämän aikana rakastettu, eivätkä parisuhteessa elävät aina tajua, millaista on, jos haluaisi parisuhteen, mutta sitä ei löydy mistään, taikka millaista se on, kun kukaan ei odota sinua kotiin töistä, lenkiltä, työpaikan bileistä tai matkoilta, sekä miltä se tuntuu, kun kukaan ei koskaan laita viestiä, että minulla on hirveä ikävä. Luottamus uhriin rakennetaan niin suunnitelmallisesti ja hitaasti, että yksinäinen ihminen ei osaa yllättävän rakkauden saapuessa elämään kyseenalaistaa huijarin tarinoita. Nuorimmat suomalaisuhrit, jotka ovat tulleet poliisin tietoisuuteen, ovat iältään noin 40-vuotiaita, eikä yläikärajaa ei ole. Niin kauan kuin ihminen on hengissä, on ihmisellä halu löytää läheisyyttä ja rakkautta elämäänsä. Eräs rakkaushuijauksen uhri oli kuvaillut poliisille saamiaan huijausviestejä, että jos oma mies olisi avioliiton aikana kehunut häntä edes puolet siitä, eivät he olisi varmaan koskaan eronneet. Naisilla on tällä hetkellä suurin riski joutua rakkaushuijausten kohteeksi ja tämänhetkisistä uhreista 90 prosenttia on naisia.⁶⁰

Lähes kaikki rakkaushuijauksen uhriksi joutuvat ovat 45-74-vuotiaita, sekä noin puoleen uhreista on otettu yhteyttä Facebookissa, ja loput huijatuista ovat valikoituneet uhreiksi muilla treffisivustoilla ja keskustelupalstoilla. Lähes kaikki uhrit ovat yksinasuvia ja suuren elämäntilanteen muutoksen keskellä. Nordean petosten torjuntayksikön havaintojen mukaan on tyypillistä, että rakkaushuijauksissa uhri menettää keskimäärin 10 000-15 000 euroa huijauksessa. Usein rikollisryhmän uhriksi jääneen ihmisen on vaikea ymmärtää, että sitä ihmistä, jonka kanssa hän on viestitellyt kuukausia, ei ole lainkaan olemassa. Rakastuminen on päätöksen teon kannalta ihmiselle hyvin kuormittava tila. On olemassa jopa tutkimusnäyttöä siitä, miten tunteilla on vaikutusta ihmisten päättelyyn. Positiiviset tunteet saavat ihmiset lähtökohtaisesti vähätteleään riskejä, sekä yliarvioimaan menestyksen mahdollisuuden. Rakastuneen henkilön aivot ikään kuin kannustavat riskienotossa

⁵⁹ Poliisi, 8.9.2020.

⁶⁰ Yle, 11.7.2020.

turvallisuuden kustannuksella. Tutkimusten mukaan ihmisen avoimuus, on merkittävästi suurempaa yhteydenpidossa netin välityksellä, kuin kasvokkaisessa kontaktissa. Verkossa myös luottamus muita kohtaan kasvaa ja rikosten tekijät ovat hyviä tunnistamaan vastaanottajan heikkouksia ja hyödyntämään näitä. Heikkouksien tunnistaminen mahdollistaa tilanteet, joissa esiintyy emotionaalista kiristystä. Tilanteisiin liittyy vahvasti myös uhrin häpeän tunteita. Uhri ei kykene myöntämään tilannetta itselleen, saati ulkopuolisille henkilölle. Helsingin yliopiston oikeuspsykologian dosentti Taina Laajasalo puhuu rikosuhripäivystyksen artikkelissa haavoittumattomuuden harhasta, jonka vallassa rakastunut ihminen voi olla.

”Haavoittumattomuuden harhassa on kyse siitä, että edes asiatieto ei vähennä uhriksi joutumista. Monilla rakkauspetoksen uhreilla on vahva usko romanttiseen suhteeseen, jolloin rakkaussuhteen menettäminen voidaan kokea suurempana menetyksenä kuin rahan menettäminen. Rakkaushuijauksen uhrin on tärkeä käsitellä huijaukokemusta, sillä sen kieltäminen altistaa uudelleen uhriksi joutumiselle”, kertoo oikeuspsykologian dosentti Laajasalo.⁶¹

11 Tutkimus

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena koskien rakkaushuijauksia. Tutkimus jaettiin sosiaalisessa mediassa, niin tutkimuksen toteuttajan henkilökohtaisessa Facebook-profiilissa, kuin julkisessa Facebookin naistenhuoneryhmässä. Kysely keräsi viikossa 524 vastausta, joiden pohjalta analysoitiin rakkaushuijauksien nykytilannetta, niin suljettujen, kuin avointen kysymysten osalta. Kyselyn vastausmäärä oli massiivinen ja kyselyyn vastanneet olivat jakaneet kokemuksiaan rakkaushuijauksista avoimesti. Kysely oli toteutettu anonymisti ja kyselyn tuloksia on käsitelty niin, ettei syntynyt tekijöitä, jotka voisivat vaarantaa vastaajan anonymiteetin. Kyselytutkimus sisälsi 15 kysymystä, joista kaksi oli avoimia kysymyksiä ja loput suljettuja. Kysely toteutettiin Google-forms palvelussa, joka tuki parhaiten tulosten analysointia suuren vastausmäärän vuoksi. Rakkaushuijauksien tutkimus herätti keskustelua myös julkaisun keskustelu ja kommentointikentissä. Lisäksi kyselytutkimusta jaettiin eteenpäin Facebook-käyttäjien omilla sivuilla. Kyselytutkimus toteutettiin sähköisenä, sillä lehdissä toteutettavia kyselyitä ei ollut mahdollista toteuttaa. Muun muassa ET-lehden toimituspäällikkö Salo totesi, ettei kuulutuksia julkaista enää ollenkaan, sillä pyyntöjä kyselyille tulee yli lehden resurssien. Sähköinen verkkokysely toimi odotettua paremmin ja kyselyllä tavoitettiin suuri ihmismäärä. Tutkimuksen kysymysten asettelu vaati erityisestä huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta, sillä rakkaushuijaukset voi olla äärimmäisen arka aihealue sen kohdanneelle uhrille.

⁶¹ Rikosuhripäivystys, 2018.

Kysely on toteutettu hyödyntäen kvantitatiivista, sekä kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, hyödyntäen tutkimustuloksissa menetelmistä saatavaa keskiarvoa, hajontaa, sekä henkilökohtaisia tarinoita avoimissa kysymyksissä. Kvantitatiivinen tutkimus yhdistetään usein surveyanalyysiin, vaikkakin survey-käsitteenä, on hieman epämääräinen. Laajan määrittelyn mukaan surveyn tutkimusyksiköitä ovat mitkä tahansa yksiköt, maat, kaupungit, tehtaot, ihmisyksilöt jne., jolloin myös datojen keruumenetelmät voivat olla lähes mikä tahansa. Suppean määritelmän mukaan surveyn tutkimusyksikköinä on vain ihmisyksilöt, ja tieto pyritään keräämään kyselyllä tai haastattelulla. Tutkittavina asioina on yksilön sosiodemografiset taustatekijät ja asenteet. Kun survey ymmärretään suppeassa mielessä, se rinnastetaan kvantitatiiviseen tutkimukseen, ja niiden kehitys kulkee käsi kädessä.⁶² Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla selvitetään yksinkertaisuudessaan lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttö edellyttää aina riittävän suurta ja edustavaa otosta. Aineiston keruussa käytetään useimmiten standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Asioita pyritään kuvaamaan numeeristen suureiden avulla ja selvittämään myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia, tai tutkittavassa ilmiöissä tapahtuneita muutoksia. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä on apuväline, jolla tutkija kykenee kartoittamaan olemassa olevan tilanteen.⁶³

Kvalitatiivinen aineistonkeruu- sekä analyysitapa on ottanut paikkansa Suomalaisessa sosiologiassa jo 1970-luvulla. Aikaisemmin laadullinen analyysi liitettiin tavanomaisesti case- tai tapaustutkimukseen, jonkin tietyn yrityksen tai henkilön vaiheita tutkiessa. 1980-luvulta lähtien laadullinen tutkimus on kuitenkin esiintynyt lisääntyvässä määrin eri teksteissä ja etenkin elämäkerroissa.⁶⁴ Kvalitatiivisessa yhteiskuntatutkimuksessa tutkijan laatimien kysymysten avulla tutkimukseen vastaavat henkilöt saavat suhteellisen vapaamuotoisesti kertoa aihealueeseen liittyvistä kokemuksistaan ja mielipiteistään esim. syvähaastatteluissa tai ryhmätilanteessa. Kvalitatiivinen menetelmä antaa mahdollisuuden kartoittaa yhteiskuntailmiöitä niiden kaikessa rikkaudessaan ja sitä voidaan käyttää itsenäisenä tutkimusmenetelmänä tai yhdessä kvantitatiivisen tutkimuksen kanssa.⁶⁵ Tässä tutkimuksessa molemmat menetelmät ovat yhdistetty ja kyselyn vastaaja, on avoimissa kysymyksissä voinut vapaasti kirjata syväluotaavampia vastauksia.

⁶² Toivonen 1999, 170.

⁶³ Heikkilä 2014, 7-8.

⁶⁴ Toivonen 1999, 119-120.

⁶⁵ Tilastokeskus 2021.

11.1 Tutkimustulokset

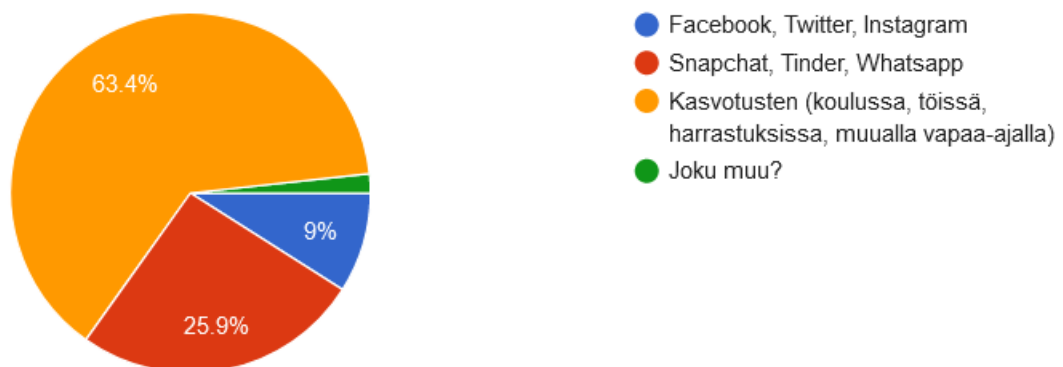
Tutkimustulokset valmistuivat 10.11.2021, kun kysely oli ollut viikon netissä vastattavana. Tulokset piirtyvät Google Forms palveluun diagrammeina ja prosentuaalisina eroina. Tuloksia pystyy hyvin vertaamaan jo olemassa olevaan tietoon rakkaushuijauksista, sillä tutkimuksen kysymykset on aseteltu huolellisesti tutkittavan aihealueen ympärille. Kyselyyn vastanneiden henkilöiden avoimet vastaukset, sekä yksityiskohtaisemmat tarinat piirtävät kokonaiskuva rakkaushuijauksien tapahtumarungosta. Tutkimustulokset loivat arvokasta tietoa, jota voi hyödyntää pohtiessa vuoden 2021 rakkaushuijauksien asemaa Suomessa ja ympäri maapalloa. Tulokset on tuotu opinnäytetyössä esiin niin, kuin vastaajat ovat kirjanneet itse kyselyyn. Mitään tietoa ei ole muutettu ja kaikki vastaajien kertomat tarinat on esitetty sellaisenaan.

11.1.1 Ikä ja sukupuoli

Tutkimukseen vastasi 524 henkilöä, joista 93,9 % olivat ikähaarukaltaan 18-35-vuotiaita, 5,2 % 36-50-vuotiaita, 0,8 % 51-69-vuotiaita ja 0,1 % yli 70- vuotiaita. Kyselyyn vastanneista 93,8 % olivat naisia ja 5,4 % miehiä. Muunsukupuoliseksi kyselyssä ilmoitti itsensä 0,4 % vastanneista, ja 0,4 % eivät halunneet kertoa sukupuoltaan.

11.1.2 Tutustumiskanava

Kyselytutkimuksessa kartoitettiin muun muassa, mitä kanavaa vastaajat suosivat tutustuessaan uusiin ihmisiin. Alla olevasta kuviosta voidaan päätellä, että vielä tänäkin päivänä on suosittua tutustua uusiin ihmisiin kasvotusten. Tinder, Snapchat ja Whatsapp vaikuttavat kirineen viime vuosina yhä suosituimmaksi keskustelualustaksi täysin uusiin ihmisiin tutustuessa. Sen sijaan Facebook, Twitter ja Instagram pitävät tämän hetkistä peräpaikkaa 9 %: lla ja jotain muuta tuntematonta tutustumiskanavaa käytti 1.9 % vastaajista.

Kuvio 3: Kyselyyn vastanneiden suosituimmat tutustumiskanavat toteuttamassani kyselyssä.

11.1.3 Rakkaushuijaus, rakkauspetos ja romanssihuijaus

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, ovatko termit rakkaushuijaus, rakkauspetos, tai romanssihuijaus tuttuja kyselyn vastaajille. Kyselyyn vastanneista 78,2 % olivat kuulleet termit aiemminkin, mutta 21,8 % eivät olleet koskaan aiemmin törmänneet kyseisiin termeihin. Kysymys on tutkimusmielessä yksi tärkeimmistä kysymyksistä, sillä se kartoittaa yleistä tietämystä ja tunnettavuutta kyseistä petostyyppiä kohtaan.

11.1.4 Rakkaushuijauksen uhri

Kyselyyn vastanneista 94 % ei ole itse joutunut rakkaushuijauksen kohteeksi, mutta 5,6 % olivat joutuneet ja loput vastanneista 0,4 %, eivät halunneet vastata kysymykseen. Sen sijaan, että kyselyn vastaajat olisivat itse joutuneet rakkaushuijauksien kohteeksi, 23,2 % vastanneista oli kertonut tuntevansa tällaisen henkilön, joka on joutunut huijatuksi. Vastaajista 0,8 % eivät halunneet kertoa, että tuntevatko he tällaista henkilöä ja 76 % ilmoitti, etteivät tunne. Tutkimustyö tuo tietoisuutta kansalaisille rakkaushuijauksista, jonka toivotaan vähentävän huijauksen uhrien määrää.

11.1.5 Avoin kysymys

Avoin kysymys ” Mikäli olet itse joutunut tai tunnet henkilön, joka on joutunut rakkaushuijauksen kohteeksi, voitko kertoa tapahtuneesta tarkemmin?”, keräsi yhteensä 49 vastausta, joista eräs vastaaja kertoi rakkaushuijarin yrittäneen rahastaa hänen pikkusiskoaan ja erään toisen vastaajan ystävä oli tavannut Facebook-datingissa miehen, joka osoittautui huijariksi. Vastaaja oli varoittanut ystävää heti asiasta, mutta oli kestänyt useampi kuukausi, ennen kuin hänen ystävänsä oli uskonut tämän. Ystävä ei ollut kyseisessä tapauksessa ehtinyt lähettää rahaa, mutta sydän oli särkynyt. Nykyään vastaajan ystävä tunnistaa netissä esiintyvät huijarit helposti.

Kyselyn vastauksissa olevat kertomukset tukivat olemassa olevaa mielikuvaa ja tietoa siitä, kuinka suurin osa huijauksista tapahtuu. Eräs vastaaja oli kertonut että; ”Vanhempi sukulaisnainen rakastui perinteisesti netissä amerikkalaiseen sotilaaseen, joka osoittautui huijariksi. Lähetti rahaa useita tuhansia, otti lainaa ja pikavippejä sekä lainasi sukulaisilta useita tuhansia. Sotkua selvitellään parhaillaan ihan oikeudessa”. Toinen vastaaja kertoi, että ”Mummi luuli rahoittavansa tulliin jääneiden jalokivien maahanpääsyä leskeksi jääneeltä sotilasmieheltä”, ja kolmas oli kirjoittanut että, ”Huomasin Facebookissa tuttavallani päivituksen ”parisuhteessa”. Hieman tämän jälkeen tuli päivitys, jossa hän kertoi olevan murheen murtama, kun miesystävä on joutunut Lähi-Idässä sairaalaan jouduttuaan onnettomuuteen. Kysyin tältä tuttavaltani, että onko hänen miesystävänsä töissä ulkomailla.

Hän vastasi miesystävän olevan amerikkalainen sotilas ja siksi Lähi-Idässä. En tiedä asiasta tarkemmin. Tuskin tämä mies ehti huijata sen enempää kuin saada tuttavani ihastumaan tai rakastumaan, mutta selvästi oli kyseessä rakkaushuijari”.

Kyselyyn vastanneista löytyi myös tapauksia, joissa miespuoleisia henkilöitä oli huijattu täysin vastaavasti kuin naisia. Eräs vastanneista kertoi, että ”Muistisairasta isääni huijattiin Facebookissa. Kaveripyyntö eteni romanttisiin viesteihin ja siitä rahan pyytelyksi. Isä ei muistanut tunteeko ihmistä vai ei, onneksi ei osannut antaa rahaakaan”. Toinen vastaaja kertoi että; ” Kummisetäni on joutunut rakkaushuijarin uhriksi. Hän lähettää kuukausittain lähes tuhansia euroja ”venäläiselle rakkaalleen”, jotta voi keskustella hänen kanssaan muka maksullisella sivustolla. Tätä on kestänyt jo lähes kaksi vuotta ja menetettyjä euroja on jo yli 10 000. Hän ei usko, että kyseessä on huijaus, vaikka hänen läheiset on sitä yrittänyt sanoa ja tästä johtuen mennyt välit omiin lapsiinsa. ”

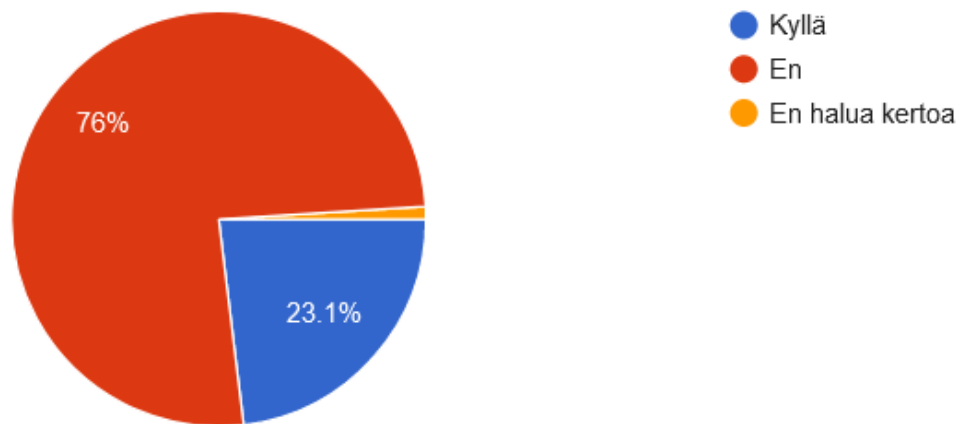
Kyselyn vastauksista löytyi myös tarina, jossa kyseinen henkilö kertoi tekevänsä vastahuijauksia rakkaushuijareille. Kyselyyn vastannut henkilö kertoi tuntevansa useampia henkilöitä joita on huijattu, ja vastaaja oli perustamassa yhdistystä huijareiden uhrien hyväksi, sekä levittääkseen tietoa erilaisista netissä tapahtuvissa huijauksista.

Rakkaushuijauksiin törmänneitä vastaajia löytyi myös heidän työpaikkansa kautta. Muutama finanssialalla työskentelevä kertoi kohdanneensa useita rakkaushuijauksia asiakkaiden ollessa yhteydessä esimerkiksi keskeytettyjen ulkomaanmaksujen vuoksi. Kyseisissä tapauksissa on useimmiten ollut liian myöhäistä pysäyttää asiakasta ja asiakkaan varoja, mutta asiakkaalle on annettu suositus tarkastella toimintaansa kriittisesti.

11.1.6 Valeprofiili

Uhrin aseman lisäksi tutkimuksessa haluttiin toteuttaa myös toisenlainen näkökulma ja lähestyä kyselyllä myös mahdollisia itse huijaajia. Kyselyssä selvitettiin, kuinka moni vastaajista on itse esiintynyt netissä valeprofiililla täysin toisena henkilönä. 23,1 % vastanneista kertoi esiintyneensä valheellisella profiililla joskus netissä. 76 % vastanneista ilmoitti, ettei ole esiintynyt valheellisella profiililla netissä ja 1 % ei halunnut kertoa

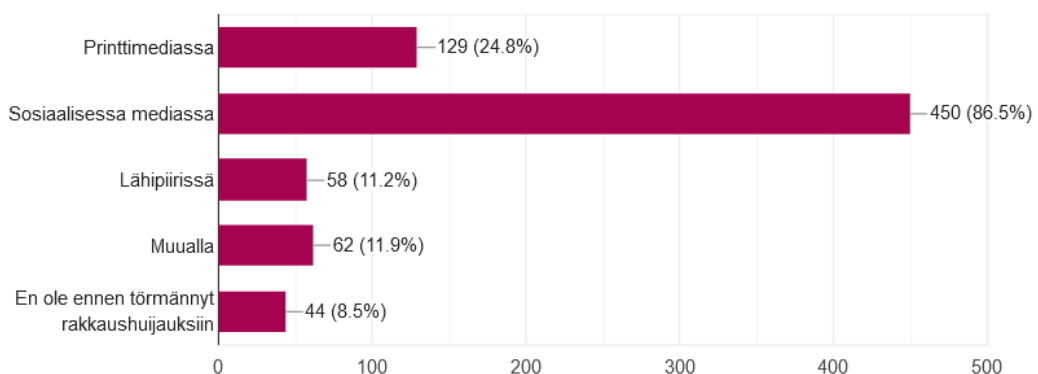
vastaustaan tähän.

Kuvio 4: Kuvio kyselystä, joka kuvaa kuinka monta prosenttia vastanneista on käyttänyt valheellista profiilia internetissä.

11.1.7 Rakkaushuijauksien näkyvyys

Kyselytutkimuksessa haluttiin selvittää, missä kyselyn vastaajat ovat törmänneet rakkaushuijauksiin, eli mikä on yleisin kanava jossa rakkaushuijaukset ovat saavuttaneet näkyvyyttä. Vastaajista 24,8 % kertoi törmänneensä rakkaushuijauksiin printtimediassa ja 86,5 % sosiaalisessa mediassa. Myös lähipiirissä rakkaushuijauksiin oli törmätty 11,2 % ja muualla 11,9 %. Kaikista kyselyyn vastanneista 8,5 % eivät olleet aiemmin törmänneet rakkaushuijauksiin.

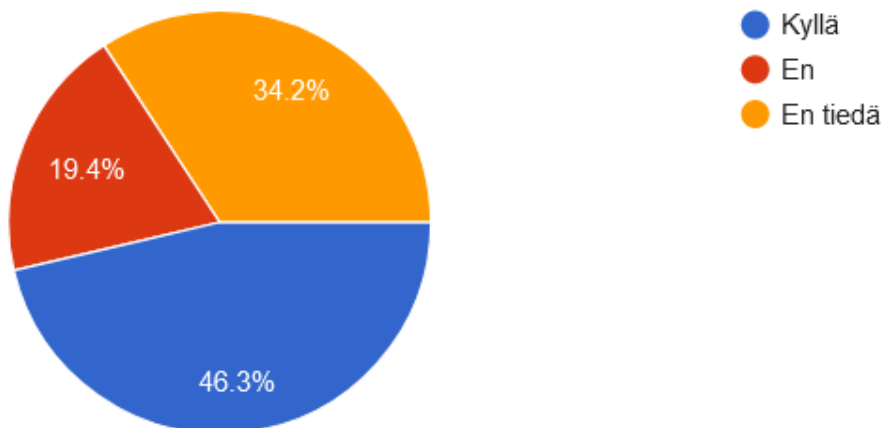
Kuvio 5: Kyselyyn vastanneiden tulokset, koskien rakkaushuijauksien esiintyvyyteen eri kanavissa.

11.1.8 Epäily rakkaushuijauksesta

Koska rakkaushuijauksia voi olla toisinaan haastava selvittää ja todeta, tutkimuksessa haluttiin tiedustella vastaajien epäilystä siitä, olisivatko he voineet joutua rakkaushuijauksen uhriksi, eli onko heillä mahdollinen epäily tapahtuneesta, muttei varmaa tietoa tai todistetta tapahtuneesta. Kyselyyn vastanneista 79 % eivät epäilleet, että olisivat voineet joutua rakkaushuijarin kohteeksi, mutta 5,8 % olivat varmoja siitä, että näin olisi käynyt. Vastanneista 15 % epäilivät joutuneensa rakkaushuijauksen kohteeksi, mutta eivät olleet varmoja tapahtuneesta, vaan vastasivat ”mahdollisesti” olevansa uhreja.

11.1.9 Rikosilmoitus tai tutkimuspyyntö

Uutisista on käynyt ilmi, että kaikki tapahtuneet rakkaushuijaukset eivät koskaan päädy poliisille asti ja kyselyn avulla tuli selvittää, kuinka moni vastaajista arvelee vievänsä tapahtunutta rikosta eteenpäin, mikäli tällainen sattuisi omalle kohdalle tai on sattunut. Vastaajista 46,3 % uskoi tekevänsä poliisille rikosilmoituksen tai tutkimuspyynnön, mikäli joutuisi huijauksen uhriksi. Kuitenkin jopa 19,4 % vastanneista ilmoitti kyselyssä, etteivät veisi asiaa poliisille näin sattuessa ja 34,2 % eivät tieneet kuinka toimisi vastaavassa tilanteessa.

Kuvio 6: Kyselyyn vastanneiden prosentuaaliset osuudet rikosilmoituksen, tai tutkimuspyynnön tekemisessä mahdollisen rakkauseteksen sattuessa.

11.1.10 Rahan lähetys ja rahapyynnöt huijarilta

Rahapyynnot ovat olennainen osa rakkaushuijauksia ja rahapyynnot alkavat usein enemmän tai myöhemmin keskustelun edetessä uhrin kanssa. Kyselyssä selvitettiin, kuinka moni on lähettänyt joskus rahaa mahdolliselle rakkaushuijarille ja 98,8 % vastanneista eivät olleet lähettäneet koskaan rahaa, mutta 0,8 % eivät tienneet tai olleet varmoja olisiko näin voinut sattua. Vastanneissa oli kuitenkin muutama 0,4 % vastaajista, jotka olivat lähettäneet rahaa huijarille ja tiesivät näin käyneen kyselyyn vastauksen yhteydessä. Rahan lähetyksen lisäksi kyselyssä haluttiin selvittää, kuinka monia ihmisiä on lähestytty rahapyynnöin ja rakkaudentunnustuksin, joissa taustalla on voinut piillä rakkaushuijari. Kaikista vastaajista 48,9 % ilmoitti, että he ovat saaneet huijareilta rahapyyntöjä ja mahdollisia rakkaudentunnustuksia ja 50,9 % kertoi, etteivät ole kohdanneet tällaisia pyyntöjä, sekä tunnustuksia.

11.1.11 Rakkaushuijauksien tunnettavuus

Kyselyn lopuksi haluttiin selvittää vastaajien ajatuksia siitä, puhutaanko rakkaushuijauksista ja niiden vaaroista riittävästi vuonna 2021. Vastaajista 67,7 % ilmoitti, ettei rakkaushuijauksista kerrota eikä varoitella riittävästi ja 11,7 % vastaajista eivät osanneet sanoa puhutaanko aiheesta tarpeeksi. Vastaajista 20,9 % oli sitä mieltä, että aihe on riittävästi esillä. Kyselytutkimuksen tuloksissa esiintyvät prosentit ovat arvokkaita tiedonlähteitä, niin printti, - kuin sosiaaliselle medialle, eri tapahtumille ja digitaalisten palveluiden kehittäjille.

11.1.12 Palaute kyselystä

Kyselyssä pyydettiin palautetta avoimen vastauksen kautta, johon tuli 30 vastausta. Moni piti kyselyä hyvänä ja tarpeellisena ja osa antoi arvokasta tietoa tulevaisuuden kyselyiden luonnin kannalta. Eräs vastaaja kirjoitti, että ”Mitä kanavia suosit kysymys jätti epäselväksi, että missä mielessä? Jos etsin treffiseuraa menen Tinderiin ja käytän instaa. Mutta muuten suosin kasvokkain tapaamisia ja näin toivoisin kaikki tapahtuvan, mutta se nyt ei ole mahdollista, jos haluaa nähdä nopeasti mitä kaikkea tuolla on tarjolla”. Toinen vastaaja kertoi, että ”Rakkaushuijauksista on puhuttu paljon mediassa, mutta niistä olisi vieläkin hyvä puhua. Tai oikeastaan juurisyistä, miksi joku haksahda niihin ja onko mahdollista välttää niihin haksahdamisen mahdollisuutta. Ja myös siitä, että jos sellaiseen on haksahdanut, niin sitä ei pidä hävetä”. Myös kolmas kirjoitti, että ”Mielenkiintoinen aihe. Tästä pitäisi ehdottomasti

puhua enemmän. Kun ihminen on vailla rakkautta, hänellä on suuri riski joutua rakkaushuijarin uhriksi. Asioista puhutaan kyllä, mutta sävy on niin negatiivinen, ettei se ainakaan kannusta uhreja toimimaan parhaan mahdollisen toiminnan kautta”.

Palautteeseen oli kirjattu monia erityyppisiä kommentteja, kuten ”olisi hieno olla menestyvä rakkaushuijari”, tai ”Mikäli tarvitset materiaalia tai esim. haastatteluun huijatuksi tulleen henkilön, voin kysellä minuun yhteyttä ottaneista, jos olisi kiinnostusta”. Kyselyn palauteosiossa oli annettu jopa ajatuksia siitä, miten rakkaushuijauksia saataisiin ehkäistä, kuten ”Deitti appeihin paremmat ns. profiilikuvien todennus tunnistukset”, sekä ”Näistä pitäisi puhua enemmän varsinkin vanhemman ikäluokan keskuudessa, ne ei välttämättä ole niissä fb ryhmissä missä tällaisia yleensä puidaan”.

Kyselytutkimuksen palaute oli kaiken kaikkiaan positiivista ja motivoi aiheen tärkeydestä, ei pelkän opinnäytetyön, vaan yhteiskunnallisen vaikutuksen kautta. Palautteissa oli kommentteja, kuten ”Hyvin ja selkeästi kirjoitettu”, ”Kiitos, kun teitte kyselyn”, ”Nopea ja helppo kysely”, ”Mielenkiintoinen aihe, Tsemppiä opinnäytetyöhön, sekä Mielenkiintoinen aihe, en ole aiemmin törmännyt tähän aiheeseen opinnäytetyössä! Näistä asioista pitäisi puhua enemmän, jotta mahdollisimman moni välttyy näiltä” , ”Nuoret somessa kasvaneet tietävät huijaukset mutta vanhempi väestö ei välttämättä”, ”Joskus tarun ja totuuden raja on niin häilyvä, ettei tajua huijausta tai halua uskoa sitä”, ”Luen mielelläni lopullisen työsi ja tutkimustulokset. Toivottavasti se löytyy valmistumisen jälkeen jostain julkisena!! Tsemppiä paljon!”.

11.2 Määrällinen ja laadullinen tutkimuksen analysointi

Narratiivisessa ja yleisemminkin laadullisessa tutkimuksessa, tutkijan tulisi tunnistaa kontekstin monet ulottuvuudet ja reflektoida niiden merkitystä omalle tutkimukselleen. Narratiiveja eli niin kutsuttuja kertomuksia analysoitaessa analysoidaan ihmisiltä kerättyjä tarinoita niiden juonen, rakenteen ja tarinatyyppien perusteella. Narratiivisessa analyysissä käsitellään empiiristä aineistoa, joka kuvailee tapahtumia, sattumia ja tekoja, joista tutkija tulkitsee yhden tai useamman narratiivin. Narratiivisessa tutkimuksessa käytetystä aineistosta voidaan muodostaa tarinallisia tulkintoja, vaikka aineisto ei sisältäisikään perinteisiä alkukeskikohta-loppu-tyyppisiä kertomuksia. Tutkimuksessa käytettäviä aineistoja voi olla muun muassa haastattelut ja keskustelut, vapaat kirjalliset vastaukset, suulliset tarinat, elämäkerralliset kirjoitukset ja kirjeet.⁶⁶ Määrällinen tutkimus on suunniteltu keräämään tarkkoja faktoja eli lukuja. Määrälliset tiedot ovat jäsenneiltyjä ja luonteeltaan

⁶⁶ Halonen 2019, 40-42.

tilastotieteellisiä. Opinnäytetyön tutkimusaineisto koostuu kirjallisista kyselyn vastauksista, joita analysoidaan tutkimustiedon numeerisen aineiston, sekä henkilötarinoiden pohjalta.

Kyselyn vastanneiden ikään on voinut vaikuttaa kyselyn sähköinen toteutus, jolloin nuorempi sukupolvi on voinut tavoittaa kyselyn paremmin, kuin vanhempi sukupolvi vastausprosenttien perusteella. Vastanneista suurin osa olivat naisia, joka on voinut muovata kyselytuloksia tiettyyn suuntaan, sillä miesvastaajia oli huomattavasti vähemmän. Kysely julkaistiin Facebookin naistenhuoneella, joka on yksi vaikuttava tekijä vastanneiden sukupuolen jakautuneisuuteen, eikä suoranaisesti kerro siitä, etteikö myös miehillä voisi olla kokemuksia rakkaushuijauksista tai kiinnostusta vastata kyselyyn. Kyselyyn vastanneiden sukupuolta ja ikää tulee siis tulkita kriittisesti sen perusteella, missä kysely on ollut jaossa ja huomioida tämä analysoidessa vastauksia.

Kyselyyn vastanneista valtaosa suosi kasvotusten tutustumista uusiin ihmisiin niin koulussa, töissä, harrastuksissa, kuin muualla vapaa-ajalla. Kuitenkin jopa 34,9 % suosi mieluiten eri nettikanavia tai keskustelufoorumeita tutustumisessa uusiin ihmisiin. Tutkimuksen tulosten pohjalta on mahdollista pohtia, onko korona-ajalla voinut olla vaikutusta tutustumiskanaviin ja onko se voinut muuttaa niitä jopa pysyvästi.

Internetissä on useita uutisia, koskien korona-ajan yksinäisyyden lisääntymistä, niin nuorissa - kuin vanhemmissa ikäpolvissa ja tällä on voinut olla myös vaikutuksia siihen, että sosiaalisia kanssakäymisiä on pyritty pitämään yllä netin välityksellä, jota kuitenkin rikolliset ovat voineet armotta hyödyntää. Myös jatkuvalla digitalisaation kehityksellä ja enenevässä määrin lisääntyvänä osana arkea olevalla internetin ja digitaalisten polkujen käytöllä, on varmasti osuutta tutustumiskanavan ollessa sähköinen.

THL: n serologisesta väestötutkimuksesta selviää, että noin neljännes (26 %) työikäisistä koki syys-lokakuussa, että epidemia on lisännyt yksinäisyyden tunnetta. Osuus on hieman laskenut keväästä (32 % vs. 26 %). Yksinäisyyden tunne on lisääntynyt hieman enemmän nuoremmassa ikäluokassa ja korkeammin koulutetuilla kuin vanhemmilla ja vähemmän koulutetuilla. Yli puolet (57 %) syys-lokakuussa kyselyyn vastanneista kokee, että epidemia on vähentänyt yhteydenpitoa ystäviin ja sukulaisiin. THL: n tiedotteesta käy lisäksi ilmi, että naiset kokevat miehiä yleisemmin, että yhteydenpito on vähentynyt (esim. syys-lokakuussa vastanneista 66 % vs. 50 %), kun taas miehet kokevat naisia useammin yhteydenpidon lisääntyneen (22 % vs. 13 %).⁶⁷

Termit rakkaushuijaus, rakkauspetos tai romanssihuijaus olivat täysin tuntemattomia jopa 21,8 % vastaajista. Prosentuaalinen osuus on kohtalaisen suuri ja sen syitä tulee pohtia

⁶⁷ Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2021.

laajemminkin. Tutkiessa rakkaushuijauksia, uutisia löytyy niin pankkien, poliisien, rikosuhripäivystyksen, iltapäivälehtien, netti foorumeiden kuin pikkupaikkakuntien lehdistä. Tutkimuksen tuloksia analysoidessa herää kysymys, miksei rakkaushuijaukset ole kaikille tuttuja, mikäli uutisia aiheesta kuitenkin luodaan. Kyselyn vastausprosentti kertoo, että rakkaushuijauksista ei puhuta riittävästi. Termien tunnettavuutta voisi lisätä kirjoittamalla aiheesta enemmän, sekä laajemmin hyödyntämällä eri tiedotuskanavia. Rakkaushuijauksista voi olla haastava kirjoittaa, sillä uhrin ei välttämättä helposti myönnä joutuneensa rakkaushuijauksen kohteeksi ja näin ollen haastatteluja voi olla vaikea toteuttaa. Avoimuuden lisääminen ja uhrin tukeminen syylistämisen sijaan, voisi olla ensisijaisia keinoja termien tunnettavuuden lisäämiseen.

Tutkimukseen vastanneista 23,2 % tunsi henkilön, joka on joutunut rakkaushuijauksen uhriksi, mutta vain 5,6 % vastanneista kertoi joutuneensa itse kohteeksi. Tutkimustulosten analysoinnissa ilmiötä pohditaan häpeän ja uskalluksen kautta. Eri artikkeleista ja uutisista on ilmennyt, ettei rakkaushuijauksien uhrin välttämättä uskalla, eivätkä kehtaa kertoa edes läheisimmilleen tapahtuneesta häpeän vuoksi. Tutkimustuloksia tulee pohtia erittäin kriittisesti ja laaja-alaisesti, sillä on mahdollisuus, ettei edes anonymina toteutettuun kyselyyn olla kerrottu, mikäli itse on todellisuudessa joutunut rakkaushuijauksen uhriksi, tapauksen tuottaman häpeän vuoksi. Tutkimukseeni vastanneista 93,9 % olivat nuoria 18-35-vuotiaita. Rakkaushuijauksia tutkiessa on esiintynyt tieto, että valta osa huijauksista kohdistuu iäkkäämpiin ihmisiin, joka voi myös osaltaan selittää 5,6 % lukua vastanneiden osalta. Kyselyyn vastanneista alle prosentti oli yli 50-vuotiaita, sekä yli 70-vuotiaita, jolloin otanta kyseisen ikäluokan keskuudesta jää harmillisen alhaiseksi. Näin tutkimustuloksia voidaan analysoida eniten nuoremman ikäpolven osalta.

Kyselyn vastaajien henkilökohtaisia kokemuksia rakkaushuijauksien kertyi paljon ja kertomuksia tarkasteltiin mahdollisten yhtenevien piirteiden osalta, sekä mahdollisten rikoksiin vaikuttavien tekijöiden osalta. Vastanneiden tarinat olivat hyvin yhteneväisiä keskenään ja näissä toistui usein samoja teemoja. Kaikista 41 henkilöstä, jotka vastasivat avoimeen kysymykseen, 21 henkilöä kertoi huijauksen takana olevan ulkomaalainen henkilö. Myös 23 henkilöä ilmoitti huijauksien sisältäneen rahalahetyksiä huijarille tai rahapyyntöjä uhrille. Tarinat joista kävi huijauksen kulku tarkemmin ilmi, selvisi lisäksi, että kymmenessä eri tarinassa oli osana Yhdysvaltain sotilas tai öljynporaaja. Yhdeksän henkilöä vastanneista, oli kertoneet tarinassaan uhrina olevan vanhempi sukulaisrouva ja neljässä tarinassa huijauskanavana esiintyi Tinder tai muu maksullinen juttelusivusto. Kolmessa vastatuista tarinoista esiintyi Instagram, kuudessa tarinassa Facebook ja yksittäisissä tapauksissa Whatsapp tai sähköposti. Yksi yhteneväisistä piirteistä oli, että kymmenessä tarinassa huijaus oli tapahtunut kasvotusten ilman Internetin välitystä. Rakkaushuijauksien kertomuksia analysoidessa, kiinnitettiin huomiota tapahtumarunkoon kokonaisuudessaan ja huijauksien etenemiseen. Runko oli yllättävän samanlainen lähes jokaisessa 49 tarinassa. Runko alkaa

ulkomaalaisen henkilön yhteydenotolla Facebookin tai muun nettipalvelun välityksellä ja huijari teeskentelee olevansa useimmiten sotilas, prinssi, öljynporaaja tai muu vastaava. Uhriksi on valittu iäkkäämpi henkilö, joka saattaa helpommin langeta huijaukseen ja lähettää huijarille rahaa, jopa kymmeniä tuhansia euroja. Kaveripyynnöt etenevät romanttisiin viesteihin ja siitä seuraavaksi rahan pyytelyksi. Eräs vastaaja kirjoitti, että ” halutaan lähteä heti tutustumaan ja esimerkiksi profiilikuva on aiheuttanut jo syvän rakkauden tunteita”. Toinen vastaaja kertoi, että ”Keskustelua jatkunut muutaman kuukauden ajan, kunnes on rahaa alettu kyselemään. Rakkautta tunnustettu jo tässä vaiheessa toisen osapuolen toimesta, joten tuttavien ollut helpompi altistua tällaiseen huijaukseen”.

Huijauksien yhteneväisenä piirteenä on myös jokin äkillinen sairaus, tapaturma tai suuri elämänmuutos, joka huijarille on sattunut. Eräs vastaaja kertoi, että ”Mummi luuli rahoittavansa tulliin jääneiden jalokivien maahanpääsyä juuri leskeksi jääneeltä sotilasmieheltä”. Kaavat toistavat hyvin pitkälti toisiaan ja tarinan runko pysyy samana. Avoimet kertomukset ovat itsessään arvokasta tietoa, joilla voidaan tiedottaa kansalaisia rakkaushuijauksien vaaroista kertomalla ja antamalla konkreettisia esimerkkejä sattuneista tapahtumista.

Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa uhrien lisäksi huijareita, eli itse valeprofiileja käyttäviä henkilöitä. Tutkimustulosten yllättävimmistä tiedoista oli valeprofiilia käyttäneiden henkilöiden prosentuaalinen osuus, sen ollessa muhkeat 23,1 %. Pohdittaessa valheellisen profiilin käytön syitä 2021- luvulla, tulee tarkastella sosiaalisen median luomia paineita, sekä kansalaisten laintuntemusta arjessa.

Identiteettivarkaudessa on kyse tilanteesta, jossa esiinnyttään toisen henkilöllisyydellä. Rikoksen tekijä erehdyttää tarkoituksellisesti kolmatta osapuolta käyttämällä jonkun muun henkilön henkilötietoja, tunnistautumistietoja tai muuta vastaavaa toisen henkilön yksilöivää tietoa, kuten toisena ihmisenä esiintymistä sosiaalisessa mediassa, toisen ihmisen nimissä tehtyä osamaksukauppaa tai verkkokauppa- tai lehtitilausta. Identiteettivarkaus tuli rangaistavaksi 4.9.2015 ja siitä voidaan määrätä rangaistukseksi sakkoa. On tyypillistä, että identiteettivarkauden lisäksi tehdään myös muita rikoksia, jolloin identiteettivarkaus tulee yleensä ilmi vasta tilanteessa, kun toisen henkilön nimissä on tehty muita rikoksia. Toisen henkilön identiteetin käyttäminen ei ole aina rangaistavaa juuri identiteettivarkautena, vaan se voi olla rangaistavaa myös jonkin toisen rikossäännöksen nojalla, jolloin kyse voi olla esimerkiksi kyse petoksesta, väärennöksestä, kunnianloukkauksesta tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä.⁶⁸ Identiteettivarkaus tulee ymmärtää rangaistavaksi rikokseksi, joka aiheuttaa uhrille paljon harmia ja vaikeuksia, ahdistusta ja turvattomuuden

⁶⁸ Rikosuhripäivystys, 2019.

tunteita. Internetissä valeprofiileilla toimiessa, ei välttämättä ajattele kyseessä olevan rikos, joka voi olla osasy siihen, että kyselyyn vastanneiden prosentuaalisen osuus on niin suuri valeprofiililla esiintyessä.

Identiteettivarkaudesta säädetään (rikoslain 39/1889) 38 luvun 9a §, jossa rikos määritellään, joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee, on tuomittava identiteettivarkaudesta sakkoon.

Yle-uutisten viime vuoden artikkelissa puhuttiin sosiaalisen median luomista paineista, etenkin 16-24-vuotiaiden keskuudessa, sekä 25-34-vuotiaiden kohdalla. Yle oli luonut kyselyn, josta kävi ilmi, että myös sosiaalisen median palvelualustoissa on eroa paineiden luonnin suhteen. Kuvanjakopalvelu Instagramissa ulkonäköpaineita koettiin tutkimuksen mukaan sukupuolesta riippumatta enemmän kuin Facebookissa. Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että naisilla Instagramin aiheuttama ulkonäköstressi oli selvästi yleisempää kuin miehillä.⁶⁹ Valheellisten profiilien käyttö voi siis olla johtuvaa myös sosiaalisen median luomista paineista näyttää tietynlaiselle ja elää tietyn tyyppistä elämää. Houkutus käyttää jonkun ihaileman ihmisen kuvia, voi kasvaa todella suureksi, jolloin riskit rakkaushuijauksien toteuttamiseen kasvavat.

Rakkaushuijauksien näkyvyys arjessa osoittautui mielenkiintoiseksi tutkimustulosten valmistuttua. Ihmiset olivat nähneet rakkaushuijauksista puhuttavan eniten sosiaalisessa mediassa, johon voi myös liittyä kyselyyn eniten vastanneiden nuori ikä. Syitä asialle voi olla kuitenkin monia, kuten ensimmäiseksi epäluottamus ja kriittisyys luettavissa olevia uutisia kohtaan. Tutkimustulosten perusteella analysoitiin, voisiko jatkuvalla lähdekriittisyyden painottamisella ja nettikirjoitusten luotettavuuden arvioinnilla olla suora vaikutus siihen, etteivät kansalaiset usko, mitä lehdissä tai muissa uutisissa kerrotaan, vai onko perinteiset printtimediat jääneet sosiaalisen median varjoon. Suomen suosituin uutissivusto on Ilta-Sanomat, joissa on ollut viime vuosien aikana uutisia myös rakkaushuijauksista. Tästä huolimatta uutiset eivät ole riittävästi tavoittaneet kyselyn vastaajia, jolloin ongelmaa voisi tarkastella laajemminkin, kuten onko äänikirjat, radiot ja tv-uutiset voineet ottaa paikan perinteiseltä printtimedialta sosiaalisen median lisäksi.

Kyselytutkimus pureutui myös rikosilmoituksen tai tutkimuspyynnön tekoon, mahdollisen rakkaushuijauksen osuessa omalle kohdalle. Vastanneista 19,4 % eivät tekisi rikosilmoitusta ja 34,2 % eivät osanneet sanoa tekisivätkö he rikosilmoitusta asiasta. Tuloksia analysoidessa näkökulma kohdistuu erityisesti uhrin häpeään.

⁶⁹ Yle, 23.2.2020.

Osuuspankin teettämässä tiedotteessa rakkaushuijauksista kerrotaan, että uhrin ovat kokeneet useimmiten suuren elämänmuutoksen, kuten avioeron, lapset ovat muuttaneet kotoa, on jääty leskeksi tai joku muu omainen on kuollut. Tällöin ihminen on alttiimmillaan huijaukselle ja rakkaudelle ja kun rakastumisen mekanismit lähtevät liikkeelle, se heikentää uhrin kriittistä ajattelua. Tästä syystä johtuen huijauksen kohteeksi joutunut usein häpeää tapahtunutta, vaikkei siihen ole mitään syytä, sillä vuosittain suomalaisilta huijataan noin kymmenen miljoonan euron edestä rahaa. Se, että huijaukseen haksahdisivat vain netissä huonot taidot omaavia käyttäjiä, on virhearvio. Mukana huijatuiksi joutuneissa on kirjavan koulutustason omaavia ihmisiä kaikista tuloluokista. Toisinaan huijari voi saada huijatun, jopa uskomaan vian olleen hänessä itsessä ja puhua niin kaunokieltä, ettei huijattu tiedä rikosta tapahtuneen. Tällöin rikosilmoitustakaan tuskin koskaan asiasta tehdään, mikäli huijari on saanut niin sanotusti puhuttua itsensä rikoksesta ulos huijatun silmin. Rahalähetysten kohdalla häpeä voi nousta entistä suuremmaksi, eikä tapahtuneesta uskalleta kertoa edes lähimmille ihmisille.⁷⁰

12 Rakkaushuijaukset yhteiskunnallisena ilmiönä

Rakkaushuijaukset eivät ole uusi yhteiskunnallinen ilmiö. Huijarit eivät myöskään lepää joulun saapuessa yhteiskuntaan, vaan jatkavat potentiaalisten uhrien etsintää. Rakkaushuijauksista ongelmana on tullut jopa niin laaja, että Kuluttajaliitto järjestää koulutuksia kansalaisille, joissa opetetaan tunnistamaan romanssihuijauksen merkit. Rakkaushuijauksissa on havaittu myös merkittäviä yhteneväisyyksiä ja eroja ulkomaalaisten ja suomalaisten huijausten kesken. Ulkomaisissa huijauksissa huijaaja esittäytyy huomattavan varakkaaksi, hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa olevaksi henkilöksi, kun taas kotimaisissa huijauksissa huijari usein esittää, että hän on hirvittävän köyhä, opiskelija tai joku muu vähävarainen.⁷¹

Tällä hetkellä yhteiskunnasta puuttuu ikään kuin malli, kuinka meidän tulisi suhtautua rakkaushuijauksen kohteeksi joutuneihin. Kun ihmiset kertovat joutuneensa rakkaushuijarin kohteeksi, heihin tupataan suhtautumaan, kuin he olisivat tyhmiä ja tämä saattaa syventää uhrin traumaa entisestään. Ensin huijatun sydämeen tunkeudutaan väkivalloin ja se heitetään pois kuin roska, jonka jälkeen muut ihmiset lisäksi tuomitsevat hänet. Rakkaushuijaukset voidaan nähdä yhtenä väkivallan muotona, joka liittyy siihen, miten naisten ja miesten roolit yhteiskunnassa nähdään. Stereotyyppisesti naisia huijataan arvovaltaisilla, jopa tyrannimaisilla korkean profiilin hahmoilla, joilla on varallisuutta. Miehiä taas sen sijaan

⁷⁰ OP media, 11.9.2018.

⁷¹ Yle 07.09.2020.

houkutellaan nuorilla kauniilla naisilla. Valehahmot hyödyntävät siis äärimmäisen stereotyyppistä kuvastoa. Yhteiskunta on myös luonut vahvan mielikuvan siitä, millainen perheen tulisi olla. Mielikuvilla voi olla vaikutus uhrin tarpeeseen päästä elämään kyseistä ideaalikuvaan todeksi. Naisuhreja vikittelevät huijarit hyötyvät osittain myös siitä, että naiset ovat kasvaneet tietämyksensä ”vaaleanpunaisessa kulttuurissa”, jossa lapsesta saakka katsotut prinsessasadut, romanttiset elokuvat ja rakkausromaanit kasvattavat naiset hankkimaan mielihyvää romantiikasta. Olennaisinta kuitenkin on oppia näkemään fiktiivisten prinsessatarinoiden ohi ja suojelemaan itseään. Yhteiskunnallisesti väestön keskuudessa tulisi lisätä mediakasvatusta, jonka avulla ihmiset oppivat tunnistamaan huijarit, sekä kulttuuria, jossa huijauksen uhriin suhtaudutaan empaattisesti. Yhteiskunnassa tulisi lisäksi olla riittävästi resursseja tukea uhrien traumatyöskentelyä, sillä erinäiset tukiryhmät ovat liian usein vain hankkeita, jotka päättyvät, kun rahoitus loppuu tai ihmiset vaihtuvat.⁷²

Rakkaushuijaukset yhteiskunnallisena ilmiönä, ovat haaste myös muun muassa pankkeille, sillä vaikka huijaus hoksattaisiin poikkeuksellisten rahansiirtojen yhteydessä, ei asiakas välttämättä usko sitä ja lopulta pankin on pakko siirtää rahat huijarille, mikäli asiakas pysyy kannassaan varoituksista huolimatta. Vuonna 2018 yhteiskuntamme lainsäädännössä oli vielä kehitettävää muun muassa sen osalta, miten pankit ja muut viranomaiset pystyivät vaihtamaan keskenään tietoja niin sanotuista muulitileistä. Hallituksen esitys HE (167/2018) pankki- ja maksutilirekisteristä, sekä pankki- ja maksutilien tiedonhakupäätelmästä, teki toivotun muutoksen tietojen vaihtoon pankkien ja viranomaisten välillä, jonka avulla luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitetut luottolaitokset voivat luovuttaa tietoa luottolaitosten ylläpitämistä pankki- ja maksutileistä sekä talletuspaikoista toimivaltaisille viranomaisille, asianajajayhdistykselle, maksupalveluita tarjoavalle yritykselle, sähkörahayhteisölle, virtuaalivaluuttojen tarjoajille, sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää käyttäville viranomaisille. Kyseisillä toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus käyttää pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää, jos se on välttämätöntä muun muassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, johon myös rakkaushuijauksista saatu rikoshyöty voi kohdistua. Tiedonhakupäätelmän kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle muun muassa seuraavat tiedot, kuten tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, pankki- ja maksutilin IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus sekä tilin avaamis- ja sulkemispäivä. Tulli on pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjä, joka ylläpitää rekisteriä ja vastaa rekisteriin tallennetun tiedon välittämisestä toimivaltaisille viranomaisille. Tuore lakimuutos helpottaa pankkien ja viranomaistahojen yhteistyötä ja parantaa huijarin kiinni jäämistä.⁷³

⁷² Seura 10.09.2021.

⁷³ HE 167/2018 vp, s. 48-51.

”Yhteiskunta ei ole pysähtynyt, vaan se on järjestelmä, joka voi joskus olla jopa laadullisesti enemmän kuin - osiensa summa”, kirjoitti Starhawk 1980-luvun alussa. Etsiessä yhteyksiä esimerkiksi pornografian, rakkausromaanien ja rakkaushuijausten välillä, voidaan havaita kaikille näille yhteinen nimittäjä ”ökykulutus”. Olemassa on eräänlainen Veblenin teoria, joka väittää, että ”tavaroiden kulutus seuraa tiettyä mallia, jossa kulutus siirtyy etuoikeutetulta väestöltä suurille massoille, rikkaalta vähemmistöltä enemmistölle ja erityisesti yleiseen, muuttuen lopulta suurkulutukseksi”. Kyseisen teorian mukaan naiset kasvatetaan ja koulutetaan yhteiskunnassa kuluttamaan ja miehet elättämään. Tämä ilmiö ja jaottelu on ollut jo pitkään työnalla, kaukaisista klassisista ajoista saakka. Klassisina aikoina rakkaushuijaus tapahtui sodankäynnin kautta, jolloin voittava osapuoli silppoi häviävän osapuolen miehet ja kaappasivat heidän naisensa seksiorjiksi tai muiksi orjiksi. Kun kirjapaino keksittiin, mahdollistui romaanikirjallisuuden syntyminen, joka oli aluksi vain koulutetuille, mutta ajan myötä massoille. Naisille ruvettiin tarjoamaan rakkausromaneja enemmän ja enemmän. Myös pornografian alalla kuvien ja sarjakuvien painaminen loisti. Nämä tekijät yhdessä mahdollistivat eroottisesta kerronnasta nauttimisen suurelle väestölle. Teknologian aikakaudella petoksia on yhä helpompi tehdä muun muassa muistikapasiteetin kaksinkertaistuessa joka kahdeksas kuukausi, joka mahdollistaa yhä useampien kirjautumisen nettiin ja petosten kasvumahdollisuuden. Nykypäivänä meillä kaikilla on ”ökykulutuksen” mukaisesti digikirjoja, digikameroita, sähköposti, elokuvat, sosiaalinen media ja nettideittailu. Nykyään jokainen voi luoda väärän henkilöprofiilin mihin tahansa sosiaalisen median alustaan kaiken yksilöllistyttyä. Olemme yhteiskunnassa löytäneet viimein yhteisen nimittäjän tälle kaikelle ja se on aivot. On tehty havaintoja, että aivot eivät erota mitä meille todella tapahtuu ja mikä on kuvittelun tuotetta. Mikäli haluamme löytää yhteisen nimittäjän pornografialle, rakkaushuijauksille ja rakkausromaneille, tulee meidän löytää tunteidemme manipuloinnin yhteydessä heräävien kiihottuneiden mielikuvien avulla, mikä saa meidät aina haluamaan lisää. Pornografian, rakkaushuijauksen ja romanssikirjojen yhteydessä manipuloinnin tarkoituksena on saada meidät kaikki tuhlaamaan rahaa. Tulee pohtia, mitä kehossamme tapahtuu, kun luemme romanssikirjoja tai katsomme pornografista materiaalia. Nettihuijarille tämä merkitsee vastaavaa suojatonta tilaa, joka vastaa riippuvuutta aivoihin virtaavista hormoneista.⁷⁴

13 Johtopäätökset

⁷⁴ Juusola 2018. s.47-55.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia rakkaushuijauksia ja selvittää mitä rakkaushuijaukset todellisuudessa ovat. Lisäksi työn tavoitteena oli tutkia rikoslain (39/1889) kautta eri petostyyppistä sekä petosten tunnusmerkistöä, joissa työtä tuki aiheeseen liittyvän lainsäädännön lisäksi eri oikeustapaukset, oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus. Rakkaushuijauksia tutkittiin ilmiönä myös lehti uutisia ja eri sosiaalisen median keskustelualustoja perkaamalla, sillä oikeuskäytäntöä tapauksien osalta oli todella haastavaa saada tuomioistuinta, joko niiden vähyyden tai salassapidon vuoksi.

Opinnäytetyössä toteutettiin verkkokysely rakkaushuijauksista, joka osaltaan tuki olemassa olevaa tietoa ja antoi uutta informaatiota aiheesta. Petosrikollisuus on viime vuosina kasvanut tasaisesti, niin lievien kuin törkeiden petosten osalta ja internetin luoma mahdollisuus toteuttaa rikoksia mistä päin maailmaa tahansa, sekä mihin aikaan tahansa, on nostanut internetin sosiaalisen median alustat, yhdeksi suosituimmista petosrikollisuuden toimintamaastoista. Voidaankin sanoa, että petoksen tunnusmerkit voi käytännössä täyttyä jo yhteydenotto pyyntöön vastaamisessa, pitkän nettisuhteen aikana, tai yhteisessä arjessa läheisen kanssa. Tarkkaa rakkauspetosten määrää ei kuitenkaan voida osata sanoa, sillä kaikki tapaukset eivät pääse poliisiin tietoon.⁷⁵ Tätä tietoa tuki myös opinnäytetyössä toteutetun tutkimuskyselyn tulokset, joissa kyselyn vastaajista 19,4 % eivät tekisi rikosilmoitusta ja 34,2 % eivät osanneet sanoa tekisivätkö he rikosilmoitusta asiasta. Pohdittavaksi jää, miten uhrin kynnystä tehdä rikosilmoitus tapahtuneesta petoksesta voitaisiin pienentää. Rakkaushuijauksien tutkimuksen lisääminen, voisi johtaa uhrin kohdalla pienempiin taloudellisiin vaikeuksiin, huijarin jäädessä petoksesta kiinni. Petoksien aiheuttamilla taloudellisilla menetyksillä, voi olla kauas kantoisia vaikutuksia koko yhteiskunnan kannalta. Nordean petosten torjuntayksikön havaintojen mukaan on tyypillistä, että rakkaushuijauksissa uhri menettää keskimäärin 10 000-15 000 euroa huijauksessa, mutta joissain tapauksissa uhri on voinut menettää kodin ja koko omaisuuden. Kauas kantoiset vaikutukset voivat yltää uhrin kohdalla valtion sosiaaliturvan käyttöön ja mahdolliseen velkakierteeseen ja jopa perintätoimiin. Vaikutukset voivat olla hyvinkin laaja-alaisia ja näkyviä etenkin rakkaushuijauksien uhrien määrän kasvaessa.

Petoksesta tulee rikoslain (39/1889) 36 luvun 1§ mukaisesti tuomita sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Törkeässä petoksessa tavoitellaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinko ja rikos tehdään käyttämällä hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta, tai rikos tehdään käyttämällä hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Oikeuskäytännössä ja lainsäädännössä on huomioitu tekoa arvioitaessa rikoshyödyn määrä, sekä tosiasiallisen vahingon aiheuttaminen ja petoksen poikkeuksellinen moitittavuus. Esimerkkinä voidaan pitää törkeää

⁷⁵ Ilta- sanomat, 13.8.2021.

luottamuksen väärinkäyttöä, jossa tekijä nimenomaisesti valitsee uhrikseen helposti psyykkiselle hyväksikäytölle vaikutusalttiita henkilöitä. Pohdittavaksi kuitenkin jää, miten uhrin haavoittuvuus saadaan aina selville, sekä miten asian selvityttämättömyys vaikuttaa rikoksen tekijän tuomioon ja onko uhrin haavoittuvaisuuden määrittelyyn tiettyjä rajaehjoja, jotka tulee täyttyä.

Haavoittuvuuden tunnistamisen vaikeus saa aikaan, että uhrikokemusten seurauksia voi jäädä havaitsematta viranomaisilta ja auttajilta. Haavoittuvuus nimittäin määrittää, millaisia ovat primaarin, toissijaisen tai epäsuoran uhriksi joutumisen seuraukset. Voidaan sanoa, mitä haavoittuvampi yksilön asema on suhteessa uhrikokemukseen, sitä vakavammat tapahtuman seuraukset ovat hänen kannaltaan.⁷⁶ Esimerkkinä voidaan pitää rakkaushuijausta, jossa uhriksi valitaan iäkäs, mahdollisesti jopa sairas vanhus, jonka haavoittuvaisuutta käytetään rikoksen toteuttamisessa törkeästi hyväksi.

Opinnäytetyössä toteutetussa kyselytutkimuksessa selvisi, että termit rakkaushuijaus, rakkauspetos tai romanssihuijaus olivat täysin tuntemattomia jopa 21,8 % kyselyyn vastaajista, jolloin yleisenä johtopäätöksenä voidaan pitää, että rakkaushuijaukset petostyyppinä eivät ole riittävästi mediassa, kouluissa, sanomalehdissä, tai muissa viestintä alustoissa esillä. Tutkimustulokset tukivat osaltaan myös jo olemassa olevaa tietoa rakkaushuijauksista. Internetin keskustelupalstat ja printtimedian lehtiutiset ovat kirjoittaneet rakkaushuijauksista juttuja, joissa tekijänä on usein ollut ulkomaalainen henkilö tai rikollisryhmä. Tutkimuskyselyssä selvitettiin avoimen kysymyksen avulla huijauksen tapahtumarunkoa rakkaushuijauksissa ja kyselyn vastanneiden tarinoissa yli puolet huijauksista, oli toteuttanut ulkomaalainen henkilö tai rikollisryhmä, joka osaltaan tukee lehtiartikkeleiden tietoon tulleiden tapausten yhteensopivuutta. Eri uutisissa on myös kuvailtu rakkaushuijareita usein teeskenteleviksi amerikkalaisiksi sotilaiksi, prinsseiksi tai öljynporaajiksi, mutta myös näiden lisäksi opinnäytetyön tutkimuksessa ilmeni täysin uusia huijareiden keksimiä profiileja, kuten julkkiksen kuvalla esiintyminen, sekä norjalainen ja venäläinen alternative malli. Pääosin tutkimuksessa saadut profiilikuvaukset kuitenkin sopivat yhteen uutisissa ilmoitettujen huijariprofiilien kanssa ja huijauksien tapahtumarunko toisti samaa kaavaa.

Rakkaushuijauksen uhrin on usein luokiteltu ja arvioitu vanhemmiksi yli 50- vuotiaiksi naisiksi, jota myös tutkimustulokseni tuki, vastaajien kertoessa vanhemman sukulaisnaisen joutumisesta rakkaushuijauksen kohteeksi.

On tutkittu, että 35-40- vuotiaat perheenäidit lukevat eniten rakkausromaaneja ja vain 14 % rakkausromaanien lukijoista on yli 55- vuotiaita naisia. Tästä huolimatta huijauksia

⁷⁶ Honkatukia, 2011. s.14-15.

kohdistetaan kaikista eniten vanhimpiin ihmisiin, vaikkei nettihuijaukseen lankeavalle henkilölle olekaan olemassa mitään tiettyä profiilia. On olemassa kuitenkin tilastoja, millaiset ihmiset etsivät netistä todennäköisimmin uusia tuttavuuksia ja mahdollisesti jopa romantiikkaa. Näihin ihmistyyppeihin on luokiteltu yksinäiset, eristäytyneet ja jännitystä kaipaavat henkilöt, tai vain sellaiset jotka eivät kasvotusten halua deittailla. Vanhemmat ihmiset ovat yleisesti ottaen ahkeria lukijoita, ja netissä luotu keskustelusuhte voi tyydyttää uhrille sen tarpeen, jonka normaalisti saisi vaikkapa rakkausromaanista lukiessa. Rakkausromaaneissa on todettu parhaiten toimiviksi rakastajien roolimallit, joita myös huijarit hyödyntävät vokatellessaan uhriaan luopumaan rahoistaan. Uhrikuvausta vanhemmasta naisoletetusta tukee myös se, että vanhemmat ihmiset on kasvatettu usein luottamaan toisiin ihmisiin ja heidän aikeisiinsa. Itsensä tunteminen tarpeelliseksi ja mahdollisuus toimia toisten hyväksi tuo erityisesti naisille mieleen menneet, etenkin ajoilta, kun kotona on voinut olla vielä huollettavia. Moni vanhemmasta ikäluokasta tuntee lisäksi jonkun, joka on kokenut sodan ja ymmärtää millaista sellainen elämä on. Moni huijari käyttää tätä tietoa sotatoimialueella elävän tai työskentelevän juonella hyväkseen.⁷⁷ Johtopäätöksenä voimme pitää, että olemassa oleva tieto tai oletus uhrin, sekä huijarin kuvauksesta on paikkansa pitävä ja huijaukset noudattavat lähestulkoon aina samaa tarinan runkoa.

Jatkotutkimuksia voisi tehdä vielä liittyen järjestäytyneeseen rikollistoimintaan koskien rakkaushuijauksia, sekä rikoksesta saatujen varojen käyttötarkoitukseen, kuten rahoitetaanko rakkaushuijauksista saaduilla varoilla mahdollisesti muita rikoksia, kuten jopa terrorismia vai käytetäänkö varoja mahdollisena rahanpesun välineenä. Lisäksi voitaisiin tutkia tarkemmin poliisin toimintaa rakkaushuijausten tutkintapyyntöissä, kuten miten huijari voidaan tavoittaa mahdollisesti toiselta puolelta maapalloa ja mitä voisimme Suomessa muuttaa toiminnassamme, jotta rakkaushuijaukset voitaisiin selvittää useammin.

⁷⁷ Juusola, 2018. s.77-83.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Tapani, J. Petos. Teoksessa Frände, D., Matikkala, J., Tapani, J., Tolvanen, M., Viljanen, P., & Wahlberg, M. 2018. Keskeiset rikokset. 4.painos. Helsinki: Edita, s.629-656

Husa, J. Aiheen ja metodin valinta. Teoksessa Husa, J., Mutanen, A., Pohjolainen, T. 2005. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum, s. 14.

Alvesalo-Kuusi, A & Kumpula, A. Oikeussosiologia, oikeustiede ja lainoppi. Teoksen toimittaneet Nieminen, K & Lähteenmäki, N. 2021. Empiirinen oikeustutkimus. Tallinna: Gaudemus Oy, s. 35-41.

Ervasti, K. Yhteiskunnallinen oikeustutkimus. 2017. Lakimies oikeus yhteiskunta. Keuruu: Edita Publishing Oy, s. 12-15.

Ervasti, K. Lainsäädäntö ja lakien vaikutukset. 2017. Lakimies oikeus yhteiskunta. Keuruu: Edita Publishing Oy, s. 30.

Juusola, E. Kuinka seksi, romanssikirjallisuus ja pornografia ovat yhteydessä romanssihuijausrikollisuuteen. 2018. Sydän saaliina. EU: docendo, s.47-55.

Nuutila, A-M., & Majanen, M. Petos ja muu epärehellisyys. Teoksessa Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Melander, S., Nuotio, K., Ojala, T., & Rautio, I. 2009. Rikosoikeus. Helsinki: WS Bookwell Oy, s. 973, 988-989, 974, 991, 992, 993, 994-997, 1001-1002, 1004.

Heikkilä, T. Kvantitatiivisen tutkimusprosessin vaiheet. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9.painos. Helsinki: Edita, s.7-8.

Frände, D. Tahalliset toimintarikokset. 2012. Yleinen rikosoikeus. 2.painos. Helsinki: Edita, s.106.

Toivonen, J. Kvalitatiivinen analyysi. 1999. Empiirinen sosiaalitutkimus. Porvoo: WSOY, s.119-120.

Toivonen, J. Kvantitatiivinen analyysi. 1999. Empiirinen sosiaalitutkimus. Porvoo: WSOY, s. 170.

Virallislähteet

HE (1/1996). Hallituksen esitys Eduskunnalle Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Viitattu 14.11.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_1+1996.pdf

HE (167/2018). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 14.11.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_167+2018.pdf

HE (66/1988). Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. Viitattu 10.11.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_66+1988.pdf

HE (254/1998). Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain täydentämiseksi arvopaperimarkkinarikoksia koskevilla säännöksillä. Viitattu 10.11.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_254+1998.pdf

HE (55/2015). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 48 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 11.11.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_55+2015.pdf

Muut lähteet

Rikosuhripäivystys, petokset, 2019. Viitattu 26.8.2021. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/petokset/>

Yle, panoraama: nettirakkauden kallis hinta, 2019. Viitattu 10.10.2021.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/07/15/panorama-nettirakkauden-kallis-hinta-halusin-vain-loytaa-jonkun-jonka-kanssa>

Rikosuhripäivystys, rakkaushuijaukset verkossa, 2017. Viitattu 10.10.2021.

<https://rikosentorjunta.fi/rakkauspeloket-verkossa-hanke>

Yrittäjät, nämä nettihuijaukset ovat yleistyneet, 2017. Viitattu 10.10.2021.

<https://www.yrittajat.fi/uutiset/567016-tutkimus-paljastaa-nama-nettihuujaukset-ovat-yleistyneet-miljoonien-eurojen>

Helsingin sanomat, huijareiden jäljittäjä, 2019. Viitattu 10.10.2021.

<https://www.hs.fi/elama/art-200006075708.html>

Maaseuduntulevaisuus, KRP:n kyberrikospomo kertoo, miten viime vuosina lisääntyneet rakkauspetokset ovat vuosien varrella muuttuneet, 2021. Viitattu 10.10.2021.

<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/kotimaa/artikkeli-1.1292984>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto, tekaistulla avunpyynnöllä monia muotoja, 2014. Viitattu

10.10.2021. <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/huijaukset/tekaistut-avunpyynnot/>

Poliisi, Kansainvälisen petosrikollisuuden esitutkinta. Viitattu 6.11.2021. <https://poliisi.fi/-/kansainvalisen-petoskokonaisuuden-esitutkinta-valmistui-rikoshyoty-noin-169-000-euroa>

Ilta-Sanomat, lemmenkipeitä suomalaisia vedetään nyt öljynporaajilla. Viitattu 6.11.2021

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008189978.html>

Yle, salaperäinen boxi, satoja viestejä ja kyyneleitä. Viitattu 6.11.2021.

<https://yle.fi/uutiset/3-11430085>

Eduskunta, tuomioistuinratkaisut. Viitattu 6.11.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Tuomioistuinratkaisut.aspx

Narratiivinen analyysi. Viitattu 13.11.2021.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/117360/HalonenElisa.pdf?sequence=2>

Laadullinen ja määrällinen tutkimus. Viitattu 13.11.2021.

<https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/>

Serologinen väestötutkimus. Viitattu 13.11.2021.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140661/URN_ISBN_978-952-343-578-0.pdf?sequence=1

Rikosuhripäivystys. Viitattu 14.11.2021. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/identiteettivarkaus-2/>

Yle-uutiset, sosiaalinen media lisää paineita. Viitattu 14.11.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11223585>

Op media, rakkaushuijaus vie rahat ja jättää häpeän. Viitattu 14.11.2021. <https://www.op-media.fi/omat-rahats/rakkaushuijaus-vie-rahats-ja-jattaa-hapean--auervaarat-vaanivat-nykyaan-verkossa/>

Osuuspankki. Rakkaus voi roihahtaa verkossa - mutta entä, jos hurmuri onkin huijari? Viitattu 20.11.2021. <https://www.op.fi/turvallinen-asiointi/verkkorikollisuus/rakkaushuijaus>

Poliisi, Rakkaushuijaus: Tästä se yleensä lähtee. Viitattu 20.11.2021. <https://poliisi.fi/blogi/-/blogs/rakkaushuijaus-tasta-se-yleensa-lahtee>

Yle, kuinka paljon rakkaudesta kannattaa maksaa. Viitattu 20.11.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11172609>

RIKU, Rakkauspetoksen uhri tarvitsee myötätuntoa. Viitattu 20.11.2021. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-2-2018/rakkauspetoksen-uhri-tarvitsee-myotatumtoa/>

MTV uutiset, rakkaushuijauksien uhri on usein yli 40-vuotias nainen, 2020. Viitattu 10.10.2021. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/poliisi-rakkaushuijauksen-uhri-on-usein-yli-40-vuotias-yksinainen-nainen-kuvassa-poseeraa-komea-mies-univormussa/7752838>

Yle, suuri suomalainen romanssi ilmiö. Viitattu 24.11.2021 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/09/07/suuri-suomalainen-romanssihuijaus-kasikirjoitus>

Seura, romanssihuijaus sokaisi myös tutkijan. Viitattu 24.11.2021. <https://seura.fi/ilmiot/tarinat/romanssihuijaus-sokaisi-mys-tutkijan-elina-juusola-ei-hapea-eihan-muidenkaan-huijausten-uhreihin-suhtauduta-kuin-se-olisi-heidan-vikansa/>

Vauva.fi, Ystäväni löysi netistä miehen joka väitti olevansa rikas insinööri, 2021. Viitattu 10.10.2021 <https://www.vauva.fi/keskustelu/4034868/ystavani-loysi-netista-miehen-joka-vaitti-olevansa-rikas-insinööri-kuitenkin-oli>

Honkatukia, P. 2011. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. Viitattu 28.11.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152425/252_Honkatukia_2011.pdf?sequence=2

Kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 8.12.2021. https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html

Oikeuskäytäntö

KKO: 2019:93. Viitattu 26.8.2021.

KKO: 2015:52. Viitattu 12.11.2021.

KKO: 2007:102. Viitattu 9.10.2021.

Kuviot

Kuvio 1: Suomen virallinen tilasto 2020.

https://www.stat.fi/til/rpk/2019/04/rpk_2019_04_2020-01-17_fi.pdf Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

Kuvio 2: Petoksien kasvukäyrä 2020.

<https://yle.fi/uutiset/3-11430085> Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

Liitteet

Liite 1: Kyselytutkimus [Rakkaushuijaukset \(google.com\)](https://www.google.com) Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

Liite 1: Tutkimuskyselyrunko

1. Tausta

- Ikä
- Sukupuoli

2. Toiminta ja tietoisuus

- Mitä kanavia suosit tutustuessasi uusiin ihmisiin?
- Onko termit rakkaushuijaus, rakkauspetos, tai romanssihuijaus ennestään tuttuja sinulle?
- Oletko joutunut rakkaushuijauksen kohteeksi?
- Tunnetko henkilön, joka on joutunut rakkaushuijauksen kohteeksi?
- Mikäli olet itse joutunut tai tunnet henkilön, joka on joutunut rakkaushuijauksen kohteeksi, voitko kertoa tapahtuneesta tarkemmin?
- Oletko koskaan esiintynyt netissä valeprofiililla toisena henkilönä?
- Oletko törmännyt rakkaushuijauksiin?
- Epäiletkö, että olisit voinut joutua rakkaushuijarin kohteeksi?
- Mikäli joutuisit rakkaushuijauksen kohteeksi, tekisitkö asiasta rikosilmoituksen tai tutkintapyyntöä?
- Oletko koskaan lähettänyt rahaa mahdolliselle rakkaushuijarille?
- Onko sinua lähestytty sosiaalisessa mediassa rahapyyntöin tai rakkaudentunnustuksin herättäen epäilyksiä rakkaushuijauksesta?
- Onko rakkaushuijauksista, sekä niiden vaaroista mielestäsi puhuttu mediassa riittävästi?

3. Vapaa sana ja palaute

- Voit lopuksi antaa vielä palautetta kyselystä, tai kirjoittaa vapaasti ajatuksia rakkaushuijauksiin liittyen.